

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā
Rīgā 2015. gada 21. decembrī
lietā Nr. 2015-03-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Kaspars Balodis, Gunārs Kusiņš, Uldis Ķinis, Sanita Osipova un Ineta Ziemele,

pēc Madaras Volksones, Dāvja Volksona, Leldes Švāģeres, Ivo Švāģera, Evijas Novicānes, Kaspara Novicāna, Vijas Ritenbergas, Zigurda Krastiņa, Alda Maldupa, Elvija Vēbera, Kristapa Andersona, Artas Snipes, Indras Kalniņas-Šlitkes, Normunda Šlitkes, Raivo Sjademes, Dainas Puķītes, Alda Saulieša, Māra Intlera, Armanda Stroda, Olava Cera, Jāņa Jurkāna, Haralda Velmera, Armanda Rasas un Jāņa Ešenvalda (turpmāk arī – Pieteikumu iesniedzēji) konstitucionālajām sūdzībām,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2015. gada 20. novembrī tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātne spējas likumā” 2. panta un 2014. gada 30. oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam”.

Konstatējošā daļa

1. Saeima 2010. gada 26. jūlijā pieņēma Maksātne spējas likumu, kas stājās spēkā 2010. gada 1. novembrī.

Maksātnespējas likuma 9. panta pirmā daļa noteica:

„Maksātnespējas procesa administrators ir fiziskā persona, kura ir ieguvusi maksātnespējas procesa administratora sertifikātu un kurai ir šajā likumā noteiktās tiesības un pienākumi.”

2014. gada 25. septembrī Saeima pieņēma likumu „Grozījumi Maksātnespējas likumā”, kas stājās spēkā 2015. gada 1. janvārī, un ar šā likuma 2. pantu Maksātnespējas likuma 9. panta pirmā daļa tika papildināta ar teikumu šādā redakcijā:

„Amata darbībā maksātnespējas procesa administratori ir pielīdzināti valsts amatpersonām.”

Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 34. punktu grozījumi Maksātnespējas likumā stājās spēkā 2015. gada 1. martā.

1.2. Saeima 2002. gada 25. aprīlī pieņēma likumu „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” (turpmāk – Interešu konflikta novēršanas likums), kas stājās spēkā 2002. gada 10. maijā.

Ar 2014. gada 30. oktobra likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, kas stājās spēkā 2014. gada 29. novembrī, Saeima papildināja Interešu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmo daļu ar 26. punktu šādā redakcijā: „26) maksātnespējas administrators.” Saskaņā ar šā likuma pārejas noteikumu 22. punktu šie grozījumi stājās spēkā 2015. gada 1. jūlijā.

Savukārt ar 2015. gada 21. maija likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, kas stājās spēkā 2015. gada 17. jūnijā, Saeima Interešu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumu 22. punktā skaitļus un vārdus „2015. gada 1. jūlijā” aizstāja ar skaitļiem un vārdiem „2016. gada 1. janvārī”.

2. Pieteikumu iesniedzēji ir zvērināti advokāti, kuri advokāta darbību apvieno ar maksātnespējas procesa administratora (turpmāk – administrators) pienākumu pildīšanu. Pieteikuma iesniedzējs Armands Strods ir administrators un vienlaikus arī zvērināta advokāta palīgs.

Pieteikumiem pievienoti Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācijas sertifikācijas centra izdotie sertifikāti, atbilstoši kuriem pieteikumu iesniegšanas brīdī Pieteikumu iesniedzēji bija tiesīgi veikt administratora pienākumus. Maksātnespējas reģistrā izdarītie ieraksti apstiprina, ka

arī tie administratori, kuru sertifikāta darbības termiņš beidzās lietas izskatīšanas laikā, to ir pagarinājuši.

Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnešpējas likumā” 2. pants un 2014. gada 30. oktobra likums „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” (turpmāk kopā – apstrīdētās normas) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam.

2.1. Apstrīdētajās normās noteiktais, ka administratori amata darbībā ir pielīdzināmi valsts amatpersonām, aizskarot Pieteikumu iesniedzējiem Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās pamattiesības.

Administrators profesija esot privātā sektora profesija, administrators nepildot amata pienākumus valsts institūcijās un neveicot valsts amatpersonas funkcijas. Valsts amatpersonas statuss administratoram uzliekot jaunus pienākumus un ierobežojumus, kas noteikti Interešu konflikta novēršanas likumā. Nespēdami izpildīt šos pienākumus un ievērot noteiktos ierobežojumus, Pieteikumu iesniedzēji nevarēšot turpināt darbību administratora amatā. Tādējādi viņiem esot ierobežotas Satversmes 106. pantā garantētās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

2.2. Kopš maksātnešpējas tiesiskā regulējuma pieņemšanas zvērīnāti advokāti paralēli advokāta darbībai esot pīdījuši arī administratora pienākumus. Administrators amats esot izveidojies kā zvērīnātu advokātu papildu nodarbošanās.

Advokāti esot tiesu sistēmai pīderīgas personas, kas pīekopj brīvo profesiju. Savā profesionālajā darbībā advokāti esot neatkarīgi un pakļauti tikai likumam. Pats būtiskākais zvērīnāta advokāta darbības pamatprīncīps esot advokāta neatkarība. Lai ievērotu advokāta darbības pamatprīncīpus, advokāts nevarot vienlaikus būt arī valsts amatpersona, proti, persona, kas atrodas valsts dienestā un pīlda valsts uzdevumus.

Satversmes 106. pantā lietotais jēdziens „nodarbošanās” aptverot gan administratora darbību, gan darbību zvērīnāta advokāta amatā. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas radīšot viņiem nelabvēlīgas sekas, jo pēc apstrīdēto normu spēkā stāšanās viņi nevarēšot apvienot administratora amata darbību ar zvērīnāta advokāta praksi. Pieteikumu iesniedzēji esot ieguldījuši ievērojamu laiku, pūles un finanšu līdzekļus, lai kļūtu par zvērīnātiem advokātiem, zvērīnāta advokāta palīgu un administratoriem. Viņi esot ieguvuši nepīciešamo izgīītību un darba pīeredzi, pīedalījušies kvalifīkācijas paaugstīnāšanas un apmācības pasākumos, kā arī nokārtojuši eksāmenus.

Tādējādi apstrīdētās normas aizskarot Pieteikumu iesniedzējiem Satversmes 106. pantā garantētās pamattiesības izvēlēties nodarbošanos atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.

2.3. Apstrīdētās normas nonākot pretrunā ar valsts amatpersonas statusa piešķiršanas būtību un jēgu, jo administratori nepildot amata pienākumus valsts institūcijās un neveicot valsts amatpersonas funkcijas. No apstrīdētajām normām neesot skaidri saprotams, kā pēc to spēkā stāšanās jāmainās administratora darbībai, kādas jaunas tiesības un pienākumi radīsies Pieteikumu iesniedzējiem.

Apstrīdētās normas neesot bijušas paredzamas un pārkāpjot tiesiskās paļāvības principu. Tās nepiedāvājot saprātīgu pārejas periodu un mehānismu, kas Pieteikumu iesniedzējiem ļautu izdarīt pārdomātu izvēli attiecībā uz viņu turpmāko profesionālo darbību. Pieteikumu iesniedzējiem esot izveidojusies aizsargājama tiesiskā paļāvība uz to, ka Latvijā zvērināti advokāti arī turpmāk varēs veikt administratora pienākumus.

Apstrīdētajās normās ietvertais regulējums esot pieņemts sasteigti un esot acīmredzami nepietiekams administratora profesijas reformēšanai. Tā kā apstrīdētās normas neatbilstot likuma kvalitātes prasībām, tajās noteiktais pamattiesību ierobežojums neesot noteikts ar likumu.

2.4. Ar apstrīdētajām normām likumdevējs esot vēlējis uzlabot administratoru darbības kontroli. Taču šāds mērķis neatbilstot nevienam no Satversmes 116. pantā norādītajiem mērķiem. Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertajam pamattiesību ierobežojumam neesot legītīma mērķa.

Ar apstrīdētajām normām neesot iespējams uzlabot administratoru darbības kontroli, nedz arī nodrošināt kreditoru un valsts interešu aizsardzību maksātnespējas procesā. Arī citās valstīs netiekot izmantots tāds administratoru darbības kontroles mehānisms kā valsts amatpersonas statusa noteikšana. Esot pieejami citi, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojoši līdzekļi, ar kuriem varētu uzlabot administratoru darbības kontroli. Jau šobrīd tiesai esot piešķirtas plašas pilnvaras administratora darbības uzraudzībā. Arī Maksātnespējas administrācija kontrolējot administratora darbību tiesiskās aizsardzības procesā un maksātnespējas procesā. Ja Maksātnespējas administrācijas veiktā administratora darbības kontrole nav efektīva, to varot pilnveidot, grozot normatīvos aktus un uzlabojot to piemērošanu.

Turklāt Maksātnespējas likums paredzot kreditoram un kreditoru sapulcei plašas iespējas kontrolēt administratora darbību. Savas kompetences ietvaros administratorus uzraugot arī Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk arī – VID),

policija un prokuratūra. Administrators katru ceturksni iesniedzot darbības pārskatu kreditoriem un Maksātnespējas administrācijai. Arī maksātnespējīgās juridiskās personas bijušie valdes locekļi un kapitāla daļu vai akciju turētāji esot ieinteresēti, lai administrators savus pienākumus pildītu saskaņā ar likumu.

Administratoram esot noteiktas stingras prasības attiecībā uz viņa sertifikāta darbības apturēšanu, izbeigšanu un anulēšanu. Pastāvot arī administratoru disciplinārbildības sistēma, kuru īstenojot biedrība „Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija”.

Pieteikuma iesniedzēju ieskatā, likumdevējs varēja noteikt, ka administratori ir tiesu sistēmai piederīgas amatpersonas, kas darbojas brīvajā juridiskajā profesijā. Saudzējošāks līdzeklis varējis būt arī īpaša tiesiskā regulējuma pieņemšana attiecībā uz zvērinātiem advokātiem, kuri veic administratora pienākumus. Tā kā Latvijas Zvērinātu advokātu padome uzraugot zvērinātu advokātu un zvērinātu advokātu palīgu darbību, tai varētu uzticēt uzraudzību arī pār advokātu darbību, kas saistīta ar administratora pienākumu veikšanu.

2.5. Apstrīdēto normu piemērošanas rezultāts būšot tāds, ka liela daļa kvalificētu zvērinātu advokātu atteikšoties no administratora darbības. Tas varētu negatīvi ietekmēt maksātnespējas procesus. Apstrīdētajās normās ietvertā ierobežojuma dēļ palielināšoties tieši to administratoru īpatsvars, kuri nav zvērināti advokāti un kuru rīcības tiesiskums jau ticis apšaubīts. Šāds rezultāts varot būt pretējs sabiedrības, kreditoru un valsts interesēm maksātnespējas procesos. Līdz ar to apstrīdētās normas neatbilstot samērīguma principam.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Saeima** – atbildes rakstā norāda, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam. Apstrīdētās normas veidojot daļu no administratoru darbības regulējuma reformas, kas esot diezgan apjomīga. Apstrīdētās normas attiecoties tikai uz papildu finanšu kontroli, un to mērķis esot novērst iespējamu personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekmi uz valsts amatpersonas darbību, veicināt valsts amatpersonas darbības atklātumu un sabiedrības uzticēšanos valsts amatpersonai.

3.1. Apstrīdētās normas ierindojoš administratorus to valsts amatpersonu kategorijā, uz kurām attiecas vispārīgie amatu savienošanas noteikumi, proti, Interesu konflikta novēršanas likuma 6. panta otrā daļa. Nedz Interesu konflikta novēršanas likums, nedz Advokatūras likuma 15. panta 11. punkts neliedzot zvērinātiem advokātiem vienlaikus pildīt arī administratora pienākumus.

Līdz ar to neesot ierobežotas Pieteikumu iesniedzējiem Satversmes 106. pantā noteiktās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

Pieteikumu iesniedzēji pēc būtības apšaubot likumdevēja rīcības brīvības ietvaros izdarīto izšķiršanos par administratoru iekļaušanu valsts amatpersonu sarakstā. Valsts amatpersonas statusa noteikšana administratoriem esot likumdevēja kompetencē. Turklāt Maksātnespējas likuma 20. pants jau nosakot to, ka administratora darbība ietver tādas funkcijas un uzdevumus, kuru izpildē nav pieļaujams interešu konflikts un personiska vai mantiska ieinteresētība.

3.2. Veicot amata pienākumus, administrators realizējot varu, ko tam piešķirusi valsts, taču spēkā bijušais regulējums neesot bijis pietiekams, lai kļiedētu šaubas par administratoru objektivitāti šīs varas realizēšanā.

Valsts amatpersonas statuss un no tā izrietošie Interesu konflikta novēršanas likumā noteiktie pienākumi, kā arī valsts amatpersonu krimināltiesiskā atbildība nodrošinot nepieciešamo administratora finanšu kontroli un stiprinot viņa darbības uzraudzību.

Saeimā esot iesniegts likumprojekts „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, kurā paredzēts noteikt, kādas ziņas norādāmas publiski nepieejamajā deklarācijas daļā. Tieslietu ministrija arī strādājot ar grozījumiem Ministru kabineta 2002. gada 22. oktobra noteikumos Nr. 478 „Kārtība, kādā aizpildāmas, iesniedzamas, reģistrējamas un glabājamās valsts amatpersonu deklarācijas un aizpildāmi un iesniedzami valsts amatpersonu saraksti”. Saskaņā ar minētajiem grozījumiem zvērinātiem advokātiem valsts amatpersonas deklarācijas publicējamajā daļā nebūšot jānorāda klientu identifikācijas dati.

3.3. Ar apstrīdētajām normām neesot ieviestas būtiskas izmaiņas administratora statusā. Tās nenosakot arī jaunus pienākumus, kuru izpildei būtu nepieciešams ilgs pārejas periods.

Apstrīdētās normas neprasot, lai Pieteikumu iesniedzēji atteiktos no zvērināta advokāta prakses vai administratora amata. Tātad apstrīdētās normas neliekot izdarīt izvēli. Turklāt valsts amatpersonām noteiktie ierobežojumi lielākoties esot saistīti ar amatpersonas atturēšanos no konkrētu darbību veikšanas, nevis ar jauniem pienākumiem vai prasībām, kuru izpildei būtu nepieciešams laukietilpīgs sagatavošanās darbs.

Laiks no 2014. gada 15. novembra, kad tika izsludināti grozījumi Interesu konflikta novēršanas likumā, līdz apstrīdēto normu spēkā stāšanās brīdim – 2016. gada 1. janvārim – esot pietiekams, lai Pieteikumu iesniedzēji, kas ir

zvērināti advokāti, varētu iepazīties ar viņiem noteiktajiem pienākumiem un sagatavoties to izpildei. Līdz ar to apstrīdētās normas atbilstot Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības principam.

4. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – norāda, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam. Apstrīdēto normu mērķis esot nodrošināt administratora darbības neitralitāti un neatkarību. Tās neierobežojot zvērināta advokāta profesionālo neatkarību. Nedz Advokatūras likums, nedz Interēšu konflikta novēršanas likums neliedzot zvērinātiem advokātiem vienlaikus pildīt arī administratora pienākumus.

4.1. Viens no būtiskākajiem administratoru darbības regulējuma trūkumiem esot tas, ka administratoriem ar likumu ir piešķirtas plašas pilnvaras, taču netiek nodrošināts pienācīgs kontroles mehānisms, kas garantētu neitralitāti un neatkarību administratoru rīcībā.

Apstrīdētās normas nemainot administratoram Maksātnespējas likumā noteikto funkciju būtību, kā arī neparedzot administratora vietu valsts dienestā. Ar apstrīdētajām normām tikšot pastiprināta administratoru rīcības uzraudzība un kontrole, tostarp sabiedrības kontroles funkcija, kuru sabiedrība varot īstenot, ievērojot valsts amatpersonām noteikto valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanas pienākumu un šo deklarāciju publisku pieejamību. Ar apstrīdētajām normām tikšot stimulēta administratora tiesiska rīcība, novērsta personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekme uz administratora darbību, kā arī veicināta sabiedrības uzticēšanās administratoram.

Pienākums iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju nodrošinot kontrolējošajām institūcijām iespēju pārbaudīt, vai deklarācijā norādītās ziņas neliecina par Interēšu konflikta novēršanas likumā noteikto ierobežojumu pārkāpšanu. Interēšu konflikta novēršanas likuma regulējumam esot preventīva nozīme interēšu konflikta situāciju novēršanā.

4.2. Administratori varot būt valsts amatpersonas, jo esot konstatējama būtiska publiska interese par maksātnespējas procesa tiesiskumu, kā arī parādnieku, kreditoru un trešo personu interēšu taisnīgu aizsardzību. Diezgan bieži vienīgais kreditors esot valsts, tāpēc prioritāra esot tās interese ekonomiski pamatoti un saimnieciski rīkoties ar parādnieka līdzekļiem, lai varētu tikt segtas saistības pret valsti.

Apstrīdētajās normās ietvertajam ierobežojumam esot leģitīms mērķis, proti, citu cilvēku tiesību, demokrātiskas valsts iekārtas un sabiedrības labklājības

aizsardzība. Apstrīdētās normas esot piemērotas leģitīmā mērķa sasniegšanai, un šo mērķi neizdotos sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

4.3. Apstrīdētās normas atbilstot Satversmes 1. pantā ietvertajam tiesiskās paļāvības principam. Ar apstrīdētajām normām neesot ieviestas būtiskas izmaiņas administratora darbības regulējumā, kā arī neesot noteikti tādi jauni pienākumi, kuru izpildei būtu nepieciešams ilgs pārejas periods. Paredzētais pārejas periods esot pietiekami ilgs, lai Pieteikumu iesniedzēji varētu sagatavoties viņiem normatīvajos tiesību aktos noteikto pienākumu izpildei.

5. Pieaicinātā persona – **Latvijas Republikas tiesībsargs** (turpmāk – Tiesībsargs) – norāda, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam. Pēc Tiesībsarga ieskata, netiek aizskartas ar Satversmes 106. panta pirmo teikumu aizsargātās personu tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai, taču Tiesībsargs izvirza nosacījumu, ka pārejas periodā jātiek izstrādātam papildu tiesiskajam regulējumam par amatu savienošanas un valsts amatpersonas deklarāciju iesniegšanas kārtību. Likumdevējs esot noteicis jaunu apstrīdētās Interesu konflikta novēršanas likuma normas spēkā stāšanās termiņu, tādējādi nodrošinot saprātīgu pārejas periodu.

5.1. Maksātne spējas likums piešķirot administratoram plašas pilnvaras ar fiziskās vai juridiskās personas maksātne spējas procesu saistītu lēmumu pieņemšanā un darījumu slēgšanā. Pēdējos gados maksātne spējas procesa administrēšanas jomā esot novērojama administratoru rīcības neatbilstība likumdevēja paredzētajam rīcības un kompetences modelim. Ņemot vērā administratora pilnvaru apjomu, administratora pienākumu negodprātīga pildīšana esot viens no tiem riska faktoriem, kuru dēļ maksātne spējas procesu mērķi netiekot pienācīgi īstenoti. Tas liecinot par administratoru darbības nepietiekamu un neefektīvu uzraudzību.

5.2. Apstrīdētās normas liedzot personām, kuras strādā citos amatos, tajā skaitā kā zvērīnāti advokāti, vienlaikus ieņemt arī administratora amatu. Proti, administratoram, ja tas vienlaikus ir arī zvērīnāts advokāts, saskaņā ar Interesu konflikta novēršanas likuma 26. pantu jāsniedz ziņas par saviem klientiem. Tas esot pretrunā ar Latvijas Zvērīnātu advokātu ētikas kodeksu, kas advokātam aizliedz izpaust to, kas viņam kļuvis zināms, sniedzot juridisko palīdzību. Tādējādi

apstrīdētās normas bez papildu tiesiskā regulējuma ierobežojot personas tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos.

5.3. Apstrīdētās normas esot pieņemtas sasteigti un bez pienācīgām diskusijām. Tā esot slikta prakse, taču konkrētajā gadījumā neietekmējot likuma spēku. Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar likumu.

Valsts amatpersonas statusa noteikšana un ar to saistītie pienākumi, ierobežojumi, kā arī atbildība par to nepildīšanu esot visefektīvākais administratora darbības caurskatāmības un uzraudzības veicināšanas līdzeklis. Pieteikumu iesniedzēju norādītie alternatīvie leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi prasītu ievērojami plašākas un laikietilpīgākas reformas, bet negarantētu mērķa sasniegšanu līdzvērtīgā kvalitātē.

Apstrīdētās normas esot pieņemtas, lai aizsargātu sabiedrības intereses un nodrošinātu efektīvu administratoru darbības kontroli. To personu loks, kuru iespējas ieņemt konkrētu amatu ietekmē apstrīdētās normas, neesot sevišķi liels. Notikusī reforma veicināšot sabiedrības uzticēšanos maksātnespējas procesa institūtam. Līdz ar to tikšot sekmēta arī uzticēšanās demokrātiskai valsts iekārtai un valsts ekonomiskā stabilitāte.

6. Pieaicinātā persona – **Maksātnespējas administrācija** – norāda, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam.

6.1. Administratori pildot valstij nozīmīgas funkcijas. To kvalitatīvai izpildei vajagot nodrošināt ekonomisko pašāvību uz valsti un uzticību valstij.

Administrators pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas pildot privāto tiesību subjekta izpildinstitūcijas funkcijas. Tas apstāklis, ka administratori nav nodarbināti valsts iestādē, neliedzot attiecināt uz viņiem valsts amatpersonas statusu. Administratori arī pēc apstrīdēto normu spēkā stāšanās būšot pašnodarbinātas personas.

Apstrīdētās normas nedz tieši, nedz netieši neuzliekot administratoriem tādas pienākumus, kas viņiem pēc būtības liegtu brīvu izvēli un iespēju vienlaikus turpināt gan līdzšinējo profesionālo darbību kā zvērinātiem advokātiem, gan arī administratora pienākumu pildīšanu.

6.2. Pielīdzinot administratorus valsts amatpersonām un attiecinot uz viņiem Interesu konflikta novēršanas likuma regulējumu, tiekot pastiprināta

administratoru finanšu kontrole ar mērķi novērst personisko vai mantisko ieinteresētību amatpersonas darbībā.

Apstrīdēto normu legitīmais mērķis esot nodrošināt normatīvajos tiesību aktos noteikto prasību izpildi, paredzot samērīgu atbildību par to neievērošanu. Tādējādi tiekot aizsargātas sabiedrības intereses un atbildīgās personas preventīvi atturētas no pārkāpumu izdarīšanas. Šāds normatīvais regulējums esot samērīgs, jo neierobežojot personu tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.

6.3. Apstrīdētās normas nenosakot administratoriem jaunas prasības vai papildu kritērijus, kurus viņiem būtu nepieciešams izpildīt, lai iegūtu tiesības darboties konkrētajā profesijā. Pielīdzinot administratorus valsts amatpersonām, uz viņiem tiekot attiecināti Interesu konflikta novēršanas likumā noteiktie vispārējie ierobežojumi un aizliegumi jeb, citiem vārdiem sakot, pienākums atturēties no tādām darbībām, kuras varētu liecināt par iespējamu atrašanos interešu konflikta situācijā.

Tas, ka valsts pastiprina kādu personu profesionālās darbības uzraudzību, nedodot pamatu secinājumam, ka šādā gadījumā būtu jāparedz ilgs pārejas periods, lai personas, kuras ietekmēs jaunais regulējums, spētu tam pielāgoties.

7. Pieaicinātā persona – **biedrība „Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija”** – norāda, ka apstrīdētās normas aizskar administratoru pamattiesības un neatbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam.

7.1. Administratori nepildot valsts funkcijas, tāpēc neesot pareizi viņus pielīdzināt valsts amatpersonām. Administratora pilnvaras, pienākumi un tiesības neatbilstot nevienam no Interesu konflikta novēršanas likuma 4. pantā norādītajiem apstākļiem, kas ir pamats personas atzīšanai par valsts amatpersonu. Līdz ar to neesot saprātīga iemesla administratoru pielīdzināšanai valsts amatpersonām.

Administratora profesiju likumdevējs esot veidojis tādu, ka tā varot būt tikai papildu nodarbošanās. Ar administratora darbību kā vienīgo nodarbošanos personai neesot iespējams nodrošināt sev iztiku, jo ienākumi no tās esot neregulāri un vairumā gadījumu nelieli. Likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, neesot risinājis jautājumu par administratoru sociālajām garantijām. Turklāt valsts amatpersonas statusa piemērošana administratoriem liegšot viņiem reģistrēties Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējiem.

7.2. Administrators katru ceturksni sagatavojot un elektroniski nosūtot kreditoriem un Maksātnespējas administrācijai savas darbības pārskatu. Papildus administratora darbības pārskatam administratori VID iesniedzot ienākumu deklarācijas, kurās redzami administratoru ienākumi. Tātad valsts institūciju rīcībā jau šobrīd esot visa informācija, kas saistīta ar administratoru gūtajiem ienākumiem.

Administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām neesot piemērota neviena likumdevēja izvirzītā mērķa sasniegšanai. Apstrīdētās normas neuzlabošot administratoru darbības uzraudzību. Turklāt tās liedzot turpināt administratora pienākumu veikšanu tiem administratoriem, kuri vienlaikus ir zvērināti advokāti.

Pat ja likumdevējs Interesešu konflikta novēršanas likumu papildinātu ar normu par valsts amatpersonas statusa savienojamību ar advokāta amatu, šāda savienošana tik un tā nebūtu iespējama advokāta darbības principu dēļ.

Administratoru pienākums iesniegt amatpersonas deklarāciju neatbilstot Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru ētikas kodeksa prasībām. Piemēram, amatpersonas deklarācijā administratoram vajadzēšot deklarēt ienākumus, netieši publiskojot informāciju par maksātnespējas procesā atgūtajiem un kreditoriem izmaksātajiem līdzekļiem. Tādējādi tikšot aizskartas arī citu maksātnespējas procesā iesaistīto personu tiesības.

7.3. Apstrīdētās normas esot neskaidras un nenoteiktas, turklāt tās neietverot pilnīgu administratoram kā valsts amatpersonai uzlikto pienākumu un ierobežojumu regulējumu. Proti, vēl joprojām neesot skaidrs, vai administratora amatu varēs savienot ar zvērināta advokāta amatu un kāda informācija administratoriem, kuri vienlaikus ir arī zvērināti advokāti, būs jāietver valsts amatpersonas deklarācijā.

8. Pieaicinātā persona – **Latvijas Zvērinātu advokātu padome** (turpmāk arī – Padome) – uzskata, ka par zvērinātiem advokātiem nevar būt personas, kuras ir valsts dienestā. Tādējādi apstrīdētās normas aizskarot Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un šis tiesību aizskārums rodoties tiem zvērinātiem advokātiem, kuri vienlaikus veic arī administratora pienākumus. Apstrīdētās normas neesot noteiktas ar leģitīmu mērķi un neesot samērīgas. Tās pārkāpjot arī Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskās paļāvības principu.

8.1. Ar apstrīdētajām normām nevarot sasniegt pamattiesību ierobežojuma leģitīmos mērķus, citastarp nevarot nodrošināt arī administratoru darbības

uzraudzību un finanšu kontroli. Apstrīdētās normas neesot nepieciešamas, jo normatīvajos tiesību aktos jau pirms to pieņemšanas bijusi paredzēta pienācīga administratoru darbības uzraudzības sistēma.

Apstrīdētajās normās likumdevējs neesot ietvēris pietiekami izvērstu tiesisko regulējumu. Tās esot pieņemtas ar atrunu, ka papildus tiks sagatavotas un pieņemtas arī citas, proti, tādas normas, kas papildīs apstrīdētās normas ar saturu. Līdz ar to Padome gaidot likumdevēja rīcību, lai varētu precīzi izprast apstrīdēto normu saturu un sniegt noteiktu atbildi uz jautājumu, vai zvērinātam advokātam ir liegts savienot savu praksi ar administratora darbību.

Nopietnai administratora profesijas reformai esot nepieciešams izvērsts tiesiskais regulējums, un ar vienas tiesību normas grozīšanu esot par maz. Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums neesot noteikts ar likumu.

8.2. Valsts amatpersonas atrodies valsts ietekmē. Taču zvērinātam advokātam vajagot būt pilnīgi neatkarīgam un brīvam no jebkādas ietekmes. Tāpat viņš nedrīkstot iesaistīties citā darbā vai darbības jomā, ja tas varētu ietekmēt viņa neatkarību. Tādējādi zvērināta advokāta darbība un valsts amatpersonas dienesta pienākumu pildīšana varot nonākt savstarpējā pretrunā. Turklāt konfidencialitātes princips liedzot advokātam valsts amatpersonas deklarācijā norādīt informāciju par to, kādas vienošanās par juridiskās palīdzības sniegšanu viņš noslēdzis.

8.3. Jēdziena „amata darbībā valsts amatpersonai pielīdzināta persona” saturs esot neskaidrs. Proti, valsts amatpersonas esot personas, kas realizē valsts funkcijas un darbojas valsts interesēs. Savukārt citas personas esot privātpersonas. Tās nevarot tikt pielīdzinātas valsts amatpersonām, jo nerealizējot valsts funkcijas, bet darbojoties savās vai citu privātpersonu interesēs.

Administrators darbojoties privāto tiesību jomā, jo neesot nodarbināts publiskas personas institūcijās un neveicot valsts uzdevumus. Tāpēc administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām nonākot pretrunā ar valsts amatpersonas statusa piešķiršanas būtību un jēgu.

Apstrīdēto normu pieņemšanas laikā nekādi apstākļi neesot liecinājuši par nepieciešamību steidzami īstenot administratoru darbības regulējuma reformu. Tajā laikā normatīvajos aktos jau bijusi ietverta visaptveroša un pietiekama administratoru darbības uzraudzības sistēma. Proti, administratora darbību maksātnespējas procesā uzraugot tiesa un Maksātnespējas administrācija. Par katru maksātnespējas procesu administrators iesniedzot pārskatu Maksātnespējas administrācijai, visiem kreditoriem, parādniekam un tā pārstāvim. Administratora

darbībai vērīgi sekojot līdzī arī parādnieka kreditoru kopums, parādnieka pārstāvis vai parādnieks. Saņemot informāciju par noziedzīgu administratora rīcību, Valsts policija, kā arī VID Finanšu policijas pārvalde varot uzsākt kriminālprocesu.

Valsts amatpersonas statusa noteikšana administratoriem nenovēršot problēmas, kas izrietot no nepietiekami profesionālas uzraugošo institūciju darbības. Lai novērstu atsevišķu administratoru pārkāpumus un noziedzīgus nodarījumus, esot jākāpina valsts institūciju kapacitāte un darbinieku kvalifikācija, nevis jāiesaista Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk – Birojs) administratoru darbības uzraudzībā.

8.4. Normatīvie tiesību akti esot ilgstoši pieļāvuši zvērīnāta advokāta prakses apvienošanu ar administratora darbību, tāpēc zvērīnātiem advokātiem esot izveidojusies saprātīga un pamatota tiesiskā paļāvība uz šādu regulējumu. Apstrīdētās normas atņemot šiem advokātiem viņu mērķtiecīgi veidoto karjeru, kā arī padarot veltīgus administratora profesijā ieguldītos spēkus un finanšu līdzekļus.

Likumdevējs neesot paredzējis saprātīgu pārejas periodu, lai zvērīnāti advokāti, kuri vienlaikus darbojas kā administratori, spētu pārorientēties no darbības divās profesijās un attiecīgi arī ienākumu gūšanas abās profesionālajās jomās uz tikai vienu karjeru un ienākumu avotu.

9. Pieaicinātā persona – *Mg. iur. Aigars Strupišs* – norāda, ka ar apstrīdētajām normām administratori pielīdzināti valsts amatpersonām, lai viņus pakļautu stingrākai kontrolei, galvenokārt ar deklarāciju palīdzību.

9.1. Administratora loma esot jāskata maksātnespējas procesa regulēšanas mērķu kontekstā. Maksātnespējas procesa pamatā esošās attiecības pēc sava rakstura esot privāttiesiskas attiecības. Administrators šajās attiecībās esot uzskatāms par parādniekam piederošu lietu pārzini, kas darbojas kreditoru interesēs. Administratora pamatzdevums esot realizēt likumā noteiktos mehānismus kreditoru kopuma interesēs uz proporcionalitātes un citu maksātnespējas procesa principu pamata.

Lai gan administratora pārzinā esot parādnieka manta, tomēr viņš neīstenojot publiski tiesisko varu jeb valsts varu. Administratora funkcija esot iespēju robežās nodrošināt maksātnespējīgā parādnieka kreditora prasījumu apmierināšanu no parādnieka mantas. Tas, lai gan valsts regulēts un uzraudzīts, tomēr pēc savas dabas un mērķiem esot privāttiesisks process.

Administrators rīkojoties savā, nevis valsts vārdā, tāpēc viņa atbildība esot privāttiesiska. Viņš neietilpstot nevienā publiskās varas hierarhiskajā sistēmā.

Administrators esot pašnodarbināta persona, kas pati organizē savu darbu un nosaka savu darba laiku. Administratora atlīdzība tiek noteikta, pašam administratoram vienojoties ar parādnieku.

Tiesiskuma kritērijiem neatbilstot likumdevēja prakse apstrīdamas normas bez skaidru mērķu formulēšanas, bez nopietnas analīzes un bez anotācijas iekļaut likumprojektā tikai pirms trešā lasījuma Saeimā.

9.2. Valsts amatpersonas statuss pats par sevi neliedzot administratoram turpmāk pildīt arī zvērināta advokāta pienākumus. Līdz ar to neesot saskatāms abu amatu vienlaicīgas pildīšanas ierobežojums.

Problemātisks varētu būt pienākums publiskot valsts amatpersonas deklarācijā ziņas par zvērināta advokāta klientiem un no tiem gūtā ienākuma apmēru. Taču šo problēmu varētu risināt, nepubliskojot klientu identifikācijas datus un citu informāciju, kas norādītu uz klientiem vai negatīvi ietekmētu konkurenci.

Starp administratora darbības pārskatu un valsts amatpersonas deklarāciju esot būtiska atšķirība. Administratora darbības pārskats ietverot ziņas, kas saistītas ar konkrēto maksātnespējas procesu, proti, tikai tās ziņas, kuras attiecas uz administratora profesionālo darbību. Savukārt valsts amatpersonas deklarācija ietverot ziņas par visu attiecīgās personas mantisko stāvokli, tajā skaitā ziņas par tās ienākumiem ārpus profesionālās darbības. Likumdevējs varējies ar likumu uzlikt administratoram par pienākumu iesniegt tādu ienākumu deklarāciju, kas pēc satura būtu identiska valsts amatpersonas deklarācijai. Taču tādēļ neesot bijis nepieciešams pielīdzināt administratorus valsts amatpersonām.

10. Pieaicinātā persona – **Latvijā praktizējošs Eiropas Savienības dalībvalsts (Vācijas) advokāts Jenss-Kristians Pastille (*Jens-Christian Pastille*)** – norāda, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam. Apstrīdētās normas esot noteiktas ar likumu, kura pieņemšanā pieļauti būtiski procesuālie pārkāpumi. Apstrīdētās normas aizskarot vairākas indivīdu, jo īpaši zvērinātu advokātu, pamattiesības. Šāds aizskārums neesot attaisnojams, jo likumdevējs neesot izvēlējis visefektīvāko un nepieciešamo līdzekli apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma legītimā mērķa sasniegšanai. Pārejas perioda atbilstīgums un saprātīgums varētu tikt vērtēts tikai tad, ja likumdevējs to būtu noteicis tādēļ, lai privātpersona varētu pielāgoties Satversmei atbilstošām izmaiņām.

10.1. Tiesību norma, kas pielīdzina administratorus valsts amatpersonām, izskatīšanai Saeimā iesniegta tikai likumprojekta trešajā lasījumā. Ņemot vērā šā priekšlikuma raksturu, neesot pieļaujama tik fundamentālu grozījumu iekļaušana tikai trešajam lasījumam sagatavotajā likumprojekta redakcijā. Turklāt minētie grozījumi pieņemti sasteigti, apstrīdētās normas nesaskaņojot ar citām tiesību normām. Tādējādi 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. pants neesot pieņemts pienācīgā kārtā.

10.2. Tā kā apstrīdētās normas noteic, ka administratori tiek pielīdzināti valsts amatpersonām, zvērināti advokāti nevarēsot apvienot zvērināta advokāta praksi ar administratora amatu. Tas izrietot no zvērinātu advokātu profesijas īpašā tiesiskā regulējuma un profesionālās darbības principiem.

Apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis esot citu personu tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība. Proti, pilnveidojot administratoru darbības kontroli, varot uzlabot parādnieka aktīvu un to vērtības aizsardzību, kā arī kreditoru un darba ņēmēju aizsardzību, kas ir maksātnespējas procesa mērķis.

Ar apstrīdētajām normām likumdevējs uzsvāru esot licis uz administratoru individuālo atbildību. Proti, administrators tiekot pakļauts Interesu konflikta novēršanas likumā noteiktajiem pienākumiem un ierobežojumiem. Savukārt no tiem izrietot zvērināta advokāta konfidencialitātes pienākuma ievērošanas un neatkarības ierobežojums. Normatīvais regulējums, saskaņā ar kuru ziņas par zvērināta advokāta profesionālo darbību parādītos publiski nepieejamajā deklarācijas daļā, nenovērstu rupju zvērināta advokāta darbības principu pārkāpumu.

Administratora finanšu kontroles pastiprināšana tieši neveicinot maksātnespējas procesa efektivitāti. Administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām neesot vienīgais līdzeklis, ar ko iespējams sasniegt leģitīmo mērķi. Pastāvot vairāki daudz efektīvāki un sistēmiski pareizāki leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi, kas tik ļoti neierobežotu privātpersonu pamattiesības.

Visupirms vajagot apsvērt iespēju stiprināt tiesas un Maksātnespējas administrācijas uzraudzību pār administratora kompetencē esošiem jautājumiem. Maksātnespējas likums jau regulējot to, kā administratoram jārikojas interešu konflikta situācijā.

Likumdevējs varot izdarīt tādus grozījumus Civilprocesa likumā, lai tiesas nolēmumi, kas pieņemti maksātnespējas procesa ietvaros, būtu pārsūdzami. Lai novērstu iespējamu administratora un kreditoru vai parādnieku saskaņotu

negodprātīgu rīcību, Maksātnespējas likumā būtu nosakāms, ka maksātnespējas procesu ierosina viens tiesnesis, savukārt cits tiesnesis nodrošina šā procesa, tostarp administratora darbības, turpmāko kontroli. Turklāt Maksātnespējas likuma normās varētu noteikt, ka maksātnespējas process ir ierosināms pēc parādnieka galvenās komercdarbības vietas, un noteikt arī šā apstākļa pierādīšanai nepieciešamos kritērijus. Līdz ar to tiktu novērsta tāda situācija, ka parādnieki īsi pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas nomaina savu juridisko adresi uz tiem vēlamai tiesai piekritīgu adresi.

Ja valsts vēlas pastiprināt administratoru darbības kontroli, tāda šīs profesijas reforma, kuras rezultātā administratori kļūtu par tiesu sistēmai piederīgām amatpersonām, ļautu daļēji sasniegt šo mērķi, taču tam būtu nepieciešami arī citi procesuāli uzlabojumi.

10.3. Administrators ne pēc veikto darbību rakstura, ne amata būtības neatbilstot valsts amatpersonas kritērijiem. Administratora loma maksātnespējas procesā, kā arī administratora profesionālās darbības raksturīgākās pazīmes liecinot, ka administratora tiesiskais statuss būtībā ir pretējs valsts amatpersonas statusam.

Labums, ko iegūst sabiedrība, neesot lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu. Pēc apstrīdēto normu spēkā stāšanās radītos tāda situācija, ka no administratora pienākumu pildīšanas atteikšoties daudzi zvērīnāti advokāti vai otrādi, jo abu amatu savienošana vairs nebūšot iespējama.

11. Pieaicinātā persona – **Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes lektore Anita Kovaļevska** – norāda, ka apstrīdēto normu mērķis esot nodrošināt to, lai tiesiskās aizsardzības procesā, juridiskās personas maksātnespējas procesā un fiziskās personas maksātnespējas procesā tiktu novērsta administratora, kā arī viņa radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekme uz administratora darbību.

11.1. Jēdzieni „valsts amatpersona” un „valsts dienestā nodarbinātais” esot atšķirīgi. Valsts dienests esot publiski tiesisks stāvoklis. Šādas attiecības tiekot dibinātas ar lēmumu, kas pieņemts publisko tiesību jomā. Jēdziens „valsts amatpersona” esot plašāks nekā jēdziens „valsts dienestā esoša persona”, jo ikviena valsts dienestā esoša persona esot valsts amatpersona, taču par valsts amatpersonu varot būt ne tikai valsts dienestā esošās personas.

Interesešu konflikta novēršanas likuma 4. pants noteic prasības tam, lai konkrēta amata darbības veicēju varētu pielīdzināt valsts amatpersonai. Valsts amatpersonas esot tās personas, kuras tieši vai netieši realizē valsts varu, tostarp rīkojas ar publiskas personas mantu. Administratora amats atbilstot šīm prasībām, jo administrators rīkojoties publisko tiesību jomā un ar valsts varu. Tādēļ administratora atzīšana par valsts amatpersonu atbilstot Interesešu konflikta novēršanas likumā ietvertajiem principiem attiecībā uz to, kas ir atzīstams par valsts amatpersonu.

11.2. Administratori varot savu amatu savienot ar jebkuru citu amatu, ievērojot vispārējo principu, ka šī savienošana nedrīkst radīt interesešu konfliktu. Līdz ar to apstrīdētās normas neradot jaunus amatu savienošanas ierobežojumus.

Tiesu sistēmai piederīgas amatpersonas esot tās, kuras kaut kādā veidā ir saistītas ar tiesu varas īstenošanu. Ja tiktu noteikts, ka administratori ir tiesu sistēmai piederīgas personas, tas pats par sevi neradītu viņiem nekādus papildu pienākumus vai ierobežojumus. A. Kovaļevska uzskata, ka tiesu sistēmai piederīgas amatpersonas statusa noteikšana administratoriem neļautu sasniegt apstrīdētajās normās noteiktā ierobežojuma leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē.

Attiecībā uz zvērinātiem advokātiem, iespējams, vajagot izvērtēt, vai viņiem amatpersonas deklarācijā visas ziņas par darījumu partneriem būtu jānorāda tāpat, kā to dara citas valsts amatpersonas. Līdz ar to varot rasties nepieciešamība pēc speciāla regulējuma, taču nebūtu pamata atteikties no valsts amatpersonas statusa piešķiršanas administratoriem.

12. Pieaicinātā persona – **Rīgas Stradiņa universitātes pasniedzējs Linards Muciņš** – norāda, ka administratori nepilda valsts varas funkcijas un nevar būt valsts amatpersonas vai tām pielīdzinātas personas. Apstrīdētās normas neatbilstot Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam.

12.1. Administratori esot ar tiesas procesu saistīti sertificēti speciālisti, kas nepiedaloties tiesas spriešanā. Viņu vieta un loma šajā procesā esot ļoti fragmentāra. Administratoru profesija vēsturiski esot veidojusies un pastāvējusi pie profesionālām tirgotāju organizācijām – pie biržas vai arī pie tirgotāju un komersantu kamerām vai palātām. Maksātnespējas procesu esot administrējusi specializēta komerciesa.

Maksātnespējas likuma normas un maksātnespējas procesu vajagot interpretēt caur aizbildnības un aizgādības institūta – proti, privāttiesību institūta – vispārīgajām normām. Maksātnespējas procesā administratora statuss un

galvenie uzdevumi aptverot galvenos aizbildnības un aizgādības institūta uzdevumus – aizgādības pārvaldību, pārstāvību materiālajās un procesuālajās tiesībās, kā arī rūpes par mantu. Administratora funkcija esot civiltiesiska un komercietiesiska. Tā pēc savas būtības nevarot būt administratīvi tiesiska, proti, valsts varas subjekta funkcija.

12.2. Amata darbībā valsts amatpersonām pielīdzināta persona neesot tas pats, kas valsts amatpersona. Valsts amatpersona savas amata darbības neveicot uz sava personiskā ekonomiskā riska rēķina. Savukārt amata darbībā valsts amatpersonām pielīdzināta persona publiskās valsts varas funkcijas veicot uz personiskā ekonomiskā riska rēķina. Administratoru profesionālā darbība notiekot uz viņu personiskā ekonomiskā riska rēķina.

Administrators ne pēc šā amata izveidošanas apstākļiem, ne pēc savām funkcijām neatbilstot prasībām, kas ļautu viņu pielīdzināt valsts amatpersonai. Administrators nepildot amata pienākumus valsts institūcijās, viņam neesot nekādas nozīmes valsts varas īstenošanā. Turklāt administrators pat kā valsts amatpersonai pielīdzināta persona neatrodies valsts dienestā. Līdz ar to administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām nonākot pretrunā ar valsts amatpersonas statusa piešķiršanas būtību un jēgu.

Secinājumu daļa

13. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas aizskar viņiem Satversmes 106. pantā nostiprinātās tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un neatbilst no Satversmes 1. panta izrietošajam tiesiskās paļāvības principam.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka tai, izskatot lietu, ir saistošas prasījuma robežas, proti, tai jāpārbauda apstrīdētās normas atbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normām, ņemot vērā iesniedzēja argumentāciju un pieteikumā atspoguļotos motīvus un apsvērumus. Tādējādi, izskatot lietu, kas ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības, būtiska nozīme ir piešķirama tieši lietas faktiskajiem apstākļiem, kuros apstrīdētā norma ir aizskārusi pieteikuma iesniedzēja pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 12. punktu*).

Izskatāmā lieta ir ierosināta pēc konstitucionālajām sūdzībām, un tajās norādītie faktiskie apstākļi ir saistīti ar Pieteikumu iesniedzēju nodarbošanos. Pieteikumos ietvertais juridiskais pamatojums balstīts uz to, ka apstrīdētās normas, pēc Pieteikumu iesniedzēju ieskata, aizskar viņiem Satversmē noteiktās tiesības

brīvi izvēlēties nodarbošanos. Savukārt Pieteikumu iesniedzēju apsvērumi par iespējamo tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu ir saistīti ar viņu sniegtajiem argumentiem par Satversmes 106. pantā noteikto personas pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to Satversmes tiesa, ņemot vērā konkrētās lietas faktiskos apstākļus un izteiktos argumentus, visupirms izvērtēs apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. pantam.

14. Satversmes 106. pants nosaka: „Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Piespiedu darbs ir aizliegts. Par piespiedu darbu netiek uzskatīta iesaistīšana katastrofu un to seku likvidēšanā un nodarbināšana saskaņā ar tiesas nolēmumu.”

Pieteikumos lūgts izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību tikai Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

14.1. Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka ar Satversmes 106. pantā ietvertu jēdzienu „nodarbošanās” saprotams tāda veida darbs, kas prasa atbilstošu sagatavotību un kas ir cilvēka eksistences avots, kā arī profesija, kas cieši saistīta ar katra indivīda personību kopumā. Jēdziens „nodarbošanās” attiecināms uz nodarbinātību gan privātajā, gan publiskajā sektorā, turklāt arī uz tādām profesijām, kurās darba tiesiskās attiecības netiek dibinātas uz Darba likumā regulētā darba līguma pamata (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. 2003-12-01 7. punktu*).

Tāpat Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības ir attiecināmas gan uz administratora, gan zvērināta advokāta amatu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 4. jūnija sprieduma lietā Nr. 2001-16-01 secinājumu daļas 2. punktu un 2011. gada 22. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-04-01 11. punktu*).

Satversmes 106. pantā ietvertās tiesības „brīvi izvēlēties” prasa, lai indivīdam tiktu nodrošināta iespēja izvēlēties, taču neprasa, lai tiktu nodrošināta iespēja katram strādāt, turklāt strādāt tieši to darbu, ko viņš vēlas. Tomēr jēdziens „izvēlēties” šai pantā tulkojams kā personas apzināta un mērķtiecīga darbība, nevis tikai iekšējs lēmums (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 4. jūnija sprieduma lietā Nr. 2001-16-01 secinājumu daļas 2. punktu*).

Kā norādījusi Satversmes tiesa, Satversmes 106. panta pirmā teikuma izpratnē tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu nozīmē, pirmkārt, visām personām vienlīdzīgu pieeju darba tirgum un, otrkārt, to, ka valsts nedrīkst

izvirzīt personām citus ierobežojošus kritērijus kā vien noteiktas to spēju un kvalifikācijas prasības, bez kurām persona nevarētu pildīt attiecīgā amata pienākumus (sk. *Satversmes tiesas 2003. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-21-01 secinājumu daļas 1. punktu*).

Valstij ir pienākums atturēties no tādu tiešu vai netiešu apstākļu radīšanas, kuri traucētu personai īstenot tās tiesības „brīvi izvēlēties” nodarbošanos (sk.: *Saul B., Kinley D., Mowbray J. The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. Commentary, Cases, and Materials. United Kingdom: Oxford University, 2014, p. 365*).

14.2. Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka tiesības „brīvi izvēlēties” darbavieta ietver tiesības saglabāt esošo darbavieta (sk. *Satversmes tiesas 2003. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2002-20-0103 secinājumu daļas 3. punktu*). Tas attiecas arī uz tiesībām saglabāt esošo nodarbošanos. Tātad būtisks tiesību brīvi izvēlēties nodarbošanos elements ir tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, kas savukārt ietver arī tiesības turpināt šo nodarbošanos nākotnē.

Kā norādījusi Satversmes tiesa, Satversmes 106. panta pirmajam teikumam analoga norma ietverta arī citu valstu konstitūcijās, piemēram, Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikuma 12. pantā (sk. *Satversmes tiesas 2003. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2002-20-0103 secinājumu daļas 3. punktu*). Satversmes otrās daļas projekta – Par cilvēktiesībām – izstrādes komisijas protokoli liecina, ka, apspriežot Satversmes 106. panta projektu, citastarp tika vērtēts Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikuma 12. pantā ietvertais regulējums (sk. *Latvijas Republikas Satversmes otrās daļas projekta – Par cilvēktiesībām – izstrādes komisijas 1997. gada 12. maija sēdes protokolu Nr. 10*).

Tiesību izvēlēties nodarbošanos tvērums ir vērtēts konstitucionālo tiesu praksē. Piemēram, Vācijas Federālā konstitucionālā tiesa vairākkārt norādījusi, ka tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos ietver arī tiesības saglabāt darbavieta (sk.: *Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts. 97. Band. Tübingen: Mohr Siebeck, 1998, S. 175; Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts. 108. Band. Tübingen: Mohr Siebeck, 2004, S. 165*). Tāpat tiesību brīvi izvēlēties nodarbošanos tvērumā ietilpst tiesības izvēlēties vairākas nodarbošanās un tās vienlaicīgi īstenot. Ja šīs tiesības tiek ierobežotas ar mērķi nepieļaut noteiktu amatu savienošanu, tad tas ir pieļaujams tikai uz likuma pamata kādu īpaši svarīgu sabiedrības interešu aizsardzības labad, ievērojot samērīgumu (sk.: *Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts. 87. Band. Tübingen: Mohr Siebeck, 1993, S. 316*).

Satversmes 106. panta pirmais teikums neliedz valstij noteikt prasības, kas jāizpilda, lai konkrētu nodarbošanos varētu īstenot. Tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos, tostarp tiesības saglabāt esošo nodarbošanos, var ierobežot, taču attiecīgajam ierobežojumam jāatbilst kādam no Satversmes 116. pantā noteiktajiem leģitīmajiem mērķiem un jābūt samērīgam.

15. Apstrīdētā 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” norma noteic, ka administratori savā amata darbībā ir pielīdzināmi valsts amatpersonām. Savukārt saskaņā ar apstrīdēto 2014. gada 30. oktobra likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” administratori ir valsts amatpersonas Interešu konflikta novēršanas likuma izpratnē. Tādēļ uz administratoriem attiecas Interešu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonām noteiktie ierobežojumi, aizliegumi un pienākumi, kā arī atbildība par šo ierobežojumu un aizliegumu pārkāpšanu vai pienākumu nepildīšanu.

Līdz ar to apstrīdētās normas ir vērtējamas kā vienots regulējums, kas noteic, ka administratori savā amata darbībā ir pielīdzināmi valsts amatpersonām un tādēļ uz viņiem attiecas Interešu konflikta novēršanas likums.

16. Interešu konflikta novēršanas likuma 4. panta pirmajā daļā ir norādītas personas, kuras ir valsts amatpersonas Interešu konflikta novēršanas likuma izpratnē.

Tomēr valsts amatpersonas Interešu konflikta novēršanas likuma izpratnē ir ne tikai tās personas, kuras ieņem šā likuma 4. panta pirmajā daļā tieši minētos amatus. Piemēram, saskaņā ar Interešu konflikta novēršanas likuma 4. panta otro daļu par valsts amatpersonām uzskatāmas arī personas, kurām, pildot amata pienākumus publiskas personas institūcijās, saskaņā ar normatīvajiem tiesību aktiem ir tiesības: 1) izdot administratīvos aktus; 2) veikt uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkcijas attiecībā uz personām, kas neatrodas to tiešā vai netiešā pakļautībā; 3) pieņemt vai sagatavot lēmumus par publiskas personas mantas iegūšanu, tās nodošanu citu personu īpašumā, lietošanā vai valdījumā, atsavināšanu citām personām vai apgrūtināšanu ar lietu vai saistību tiesībām, kā arī finanšu līdzekļu sadalīšanu.

Tāpat likumdevējs ir noteicis kritērijus, atbilstoši kuriem tās personas, kuras ieņem amatus publiskas personas institūcijās, atzīstamas par valsts amatpersonām Interēšu konflikta novēršanas likuma izpratnē.

Tāpat par valsts amatpersonām Interēšu konflikta novēršanas likuma izpratnē noteiktos gadījumos uzskatāmas personas, kuras nepilda amata pienākumus publiskas personas institūcijās. Proti, saskaņā ar Interēšu konflikta novēršanas likuma 4. panta trešo daļu par valsts amatpersonām uzskatāmas arī personas, kuras pilda amata pienākumus ārpus publiskas personas institūcijām, ja tām saskaņā ar normatīvajiem tiesību aktiem pastāvīgi vai uz laiku valsts vai pašvaldība ir deleģējusi kādu no šā panta otrajā daļā minētajām funkcijām. Tāpat Interēšu konflikta novēršanas likuma izpratnē par valsts amatpersonām uzskatāmas personas, kuras ieņem ostas valdes priekšsēdētāja, ostas pārvaldnieka vai ostas valdes locekļa amatu. Interēšu konflikta novēršanas likumā minētajos gadījumos par valsts amatpersonām uzskatāmas arī privātajās ostās nodarbinātās personas, kapitālsabiedrības valdes un padomes locekļi.

Tādējādi likumdevējs ir noteicis, kādas personas uzskatāmas par valsts amatpersonām Interēšu konflikta novēršanas likuma izpratnē.

Satversme neliedz likumdevējam noteikt, kuras personas Interēšu konflikta novēršanas likuma izpratnē ir valsts amatpersonas. Tomēr likumdevējam, nosakot valsts amatpersonām saistošus ierobežojumus, aizliegumus un pienākumus, ir jāizvērtē, vai netiek nesamērīgi ierobežotas personas pamattiesības, tostarp Satversmes 106. pantā noteiktās tiesības.

17. Konstitucionālās sūdzības izskatīšana un izlemšana atšķirībā no abstraktās tiesību normu kontroles nav tāds līdzeklis, kas vērsts tikai uz tiesību sistēmas sakārtošanu. Tā visupirms ir līdzeklis, kas kalpo konkrētās konstitucionālās sūdzības iesniedzēja pamattiesību aizsardzībai. Tādēļ Satversmes tiesai ir individuāli jāizvērtē apstrīdēto ierobežojumu samērīgums attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzējiem (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2005-13-0106 20.2. punktu*).

Pieteikumu iesniedzēji ir administratori un vienlaikus darbojas arī kā advokāti. No lietas materiāliem un ierakstiem maksātnespējas reģistrā redzams, ka visi Pieteikumu iesniedzēji Maksātnespējas likumā un Ministru kabineta 2010. gada 9. novembra noteikumos Nr. 1038 „Maksātnespējas procesa administratoru pretendentu apmācības un maksātnespējas procesa administratoru sertificēšanas kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr. 1038) noteiktajā kārtībā ir

ieguvuši maksātspējas procesa administratora sertifikātu. Tātad apstrīdētās normas skars Pieteikumu iesniedzējus, ja viņi vēlēties arī turpmāk pildīt gan administratora, gan advokāta pienākumus.

Tāpēc Satversmes tiesa, vērtējot apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, ņems vērā konkrēto situāciju, kādā atrodas Pieteikumu iesniedzēji. Proti, valsts amatpersonas statuss ir noteikts administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti. Pieteikumu iesniedzēju tiesības saglabāt abas nodarbošanās, kuras tie jau uzsākuši atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai, ietilpst Satversmes 106. panta pirmā teikuma tvērumā.

Līdz ar to Satversmes tiesa vērtēs apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, ciktāl tās attiecas uz administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti.

18. Līdz apstrīdēto normu pieņemšanai Maksātspējas likuma 9. panta pirmā daļa noteica, ka maksātspējas procesa administrators ir fiziskā persona, kura ir ieguvusi maksātspējas procesa administratora sertifikātu un kurai ir šajā likumā noteiktās tiesības un pienākumi.

Ar apstrīdētajām normām administratori amata darbībā ir pielīdzināti valsts amatpersonām Interešu konflikta novēršanas likuma izpratnē. Apstrīdētā 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātspējas likumā” norma ir stājusies spēkā 2015. gada 1. martā. Atbilstoši Interešu konflikta novēršanas likuma pārejas noteikumu 22. punktam apstrīdētais 2014. gada 30. oktobra likums „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” stāsies spēkā 2016. gada 1. janvārī. Tātad no šā brīža uz administratoriem būs attiecināmi Interešu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonām noteiktie ierobežojumi, aizliegumi un pienākumi, kā arī atbildība par šo ierobežojumu pārkāpšanu vai pienākumu nepildīšanu.

Satversmes tiesas praksē ir pausta atziņa, ka pamattiesību aizskārums var būt arī nākotnē sagaidāms. Tas nozīmē, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka apstrīdētās normas piemērošana varētu radīt nelabvēlīgas sekas konstitucionālās sūdzības iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12.1. punktu*). Satversmes tiesa secina, ka apstrīdētās normas Pieteikumu iesniedzējiem nākotnē tiks piemērotas, ja viņi saglabās abus – administratora un advokāta – amatus.

19. Pieteikumu iesniedzēji uzsver, ka administratora amats Latvijā izveidojies kā zvērinātu advokātu papildu nodarbošanās. Savukārt Zvērinātu advokātu padome norāda, ka sākotnēji administratora pienākumus veica zvērināti advokāti un zvērināti revidenti papildus savam pamatdarbam (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 43. lpp.*).

1996. gada 12. septembrī Saeima pieņēma likumu „Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnešpēju”. Šā likuma sākotnējā redakcijā 13. pants noteica, ka arī zvērināti advokāti var būt administratori. Vēlāk ar 2002. gada 13. jūnija likumu „Grozījumi likumā „Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnešpēju”” likumdevējs šo tiesību normu grozīja, aizstājot tajā ietverto subjektu uzskaitījumu ar administratoram izvirzāmajām kvalifikācijas prasībām, proti, nosakot, ka par administratoru var būt tikai tāda fiziskā persona, kurai ir augstākā juridiskā izglītība vai augstākā izglītība ekonomikas, vadības vai finanšu jomā, vai ne mazāk kā triju gadu praktiskā darba pieredze uzņēmumu vai uzņēmēj sabiedrību pārraudzības institūcijās un izpildinstitūcijās, kura sekmīgi izpildījusi administratora specializācijas iegūšanai nepieciešamās sertifikācijas prasības un kurai atbilstoši šā likuma noteikumiem valsts aģentūra „Maksātnešpējas administrācija” izsniegusi sertifikātu. Vienlaikus tika noteikts, ka zvērināti advokāti, kuri līdz 2002. gada 1. jūlijam veikuši administratora pienākumus, līdz 2003. gada 1. jūlijam ir tiesīgi bez kvalifikācijas pārbaudes saņemt maksātnešpējas procesa administratora sertifikātu uz trim gadiem.

2010. gada 26. jūlijā stājās spēkā Maksātnešpējas likums. Atbilstoši Maksātnešpējas likuma 13. panta pirmajai daļai par administratoru var būt rīcībšpējīga fiziskā persona: 1) kura sasniegusi 25 gadu vecumu; 2) kura saņēmusi valsts atzītu izglītības dokumentu par otrā līmeņa augstākās profesionālās izglītības apgūšanu tiesību zinātnēs un ieguvusi jurista kvalifikāciju vai saņēmusi valsts atzītu izglītības dokumentu par augstākās akadēmiskās izglītības apgūšanu tiesību zinātnēs un ieguvusi zinātnisko grādu; 3) kura prot valsts valodu augstākajā līmenī; 4) kurai pēc izglītības un kvalifikācijas iegūšanas ir vismaz triju gadu darba pieredze jurista vai tam pielīdzināmā amatā. Turklāt Maksātnešpējas likumā noteikta administratora amata pretendentu apmācības, kā arī administratoru šertificēšanas un atkārtotas šertificēšanas kārtība.

Savukārt Advokatūras likuma 14. pantā ir noteikts, ka par zvērinātiem advokātiem var uzņemt personas, kuras: 1) ir Latvijas pilsoņi; 2) ir ar nevainojamu reputāciju; 3) sasniegušas divdesmit piecu gadu vecumu; 4) saņēmušas valsts atzītu otrā līmeņa augstākās izglītības diplomu tiesību zinātnēs un ieguvušas jurista

kvalifikāciju; 5) prot valsts valodu augstākajā līmenī; 6) ieguvušas darba pieredzi, strādājot kādā no šādiem amatiem: a) vismaz trīs gadus – tiesneša amatā, b) vismaz piecus gadus – prokurora, zvērināta tiesu izpildītāja vai zvērināta notāra amatā vai par zvērināta advokāta palīgu, c) vismaz septiņus gadus – augstskolas tiesību zinātņu specialitātes akadēmiskā personāla amatā vai citā juridiskās specialitātes amatā; 7) nokārtojušas advokāta eksāmenu.

Tāpat likumdevējs, ievērojot maksātnespējas procesa raksturu un administratoram piešķirto pilnvaru apjomu, ir noteicis administratora amata pildīšanai nepieciešamās kvalifikācijas, zināšanu un pieredzes prasības. Advokāta amata pienākumu veikšanai likumdevējs ir izvirzījis vēl augstākas kvalifikācijas, zināšanu un pieredzes prasības.

Līdz ar to advokāti pēc savas kvalifikācijas, zināšanām un pieredzes atbilst kritērijiem, kas personai ļauj Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā iegūt tiesības veikt administratora pienākumus.

20. Pieteikumu iesniedzēji norāda, ka apstrīdētās normas liedz viņiem vienlaikus saglabāt abas nodarbošanās, proti, darboties kā maksātnespējas administratoriem un advokātiem. Turpretī Saeima uzskata, ka nedz Interesu konflikta novēršanas likums, nedz Advokatūras likums neliedz Pieteikumu iesniedzējiem turpināt pildīt administratora pienākumus un vienlaikus saglabāt advokāta nonodarbošanos. Tāpat izskatāmās lietas pamatjautājums ir Pieteikumu iesniedzēju tiesības saglabāt esošās nodarbošanās, proti, darboties gan administratora, gan advokāta amatā.

Interesu konflikta novēršanas likuma II nodaļā ir noteikti vispārējie un speciālie valsts amatpersonas amata savienošanas ierobežojumi. Saskaņā ar šā likuma 6. panta pirmo daļu valsts amatpersonai ir atļauts savienot valsts amatpersonas amatu ar citu amatu, uzņēmuma līguma vai pilnvarojuma izpildi, vai saimniecisko darbību individuālā komersanta statusā, vai reģistrējoties Valsts ieņēmumu dienestā kā saimnieciskās darbības veicējam saskaņā ar likumu „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”, ja šajā likumā vai citā normatīvajā aktā nav paredzēti valsts amatpersonas amata savienošanas ierobežojumi.

Savukārt tā paša panta otrā daļa noteic: „Ja likumā nav noteikti stingrāki ierobežojumi, valsts amatpersonai, ievērojot šā likuma 7. panta otrajā, trešajā, ceturtajā, piektajā, 5.¹, sestajā, septītajā, astotajā un trīspadsmitajā daļā noteiktos speciālos amatu savienošanas ierobežojumus, ir atļauts savienot valsts amatpersonas amatu ne vairāk kā ar diviem citiem algotiem vai citādi atlīdzinātiem

valsts amatpersonas amatiem vai amatiem citās publiskas personas institūcijās. Par šajā daļā minētajiem amatiem nav uzskatāms pedagoga, zinātnieka, ārsta, profesionāla sportista un radošais darbs. Šajā daļā minētā amatu savienošana pieļaujama, ja tā nerada interešu konfliktu, nav pretrunā ar valsts amatpersonai saistošām ētikas normām un nekaitē valsts amatpersonas tiešo pienākumu pildīšanai.”

Administratoriem Interesešu konflikta novēršanas likuma 7.panta otrajā, trešajā, ceturtajā, piektajā, 5.¹, sestajā, septītajā, astotajā un trīspadsmitajā daļā noteiktie speciālie amatu savienošanas ierobežojumi neietver aizliegumu savienot valsts amatpersonas amatu ar advokāta amatu.

Nevar piekrist Pieteikumu iesniedzējiem, ka Latvijas Republikas Advokatūras likuma (turpmāk – Advokatūras likums) 15. panta 11. punkts ietvertu tiešu aizliegumu advokātam vienlaikus būt arī administratoram, lai gan administrators ir valsts amatpersona Interesešu konflikta novēršanas likuma izpratnē. Šī Advokatūras likuma norma noteic, ka par advokātiem nevar uzņemt personas, kuras ir tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestādes, atvasinātas publiskas personas, citas valsts iestādes vai valsts (pašvaldības) kapitālsabiedrības dienestā. Šajā tiesību normā lietotais jēdziens „valsts dienestā esoša persona” atšķiras no jēdziena „valsts amatpersona”. Proti, jēdziens „valsts amatpersona” ir plašāks. Ikvienu valsts dienestā esošu personu ir valsts amatpersona Interesešu konflikta novēršanas likuma izpratnē, taču saskaņā ar likumu par valsts amatpersonām var būt arī citas personas, kuras ieņem noteiktus amatus.

Tādējādi no fakta, ka administrators ir valsts amatpersona Interesešu konflikta novēršanas likuma izpratnē, neizriet aizliegums šo amatu savienot ar advokāta darbību, ja vien šī savienošana nerada interešu konfliktu, nepārkāpj valsts amatpersonai saistošas ētikas normas, nekaitē valsts amatpersonas tiešo pienākumu pildīšanai, kā arī nav pretrunā ar advokāta darbību reglamentējošām tiesību normām.

21. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka līdz ar valsts amatpersonas statusa noteikšanu administratoriem tiek uzlikti tādi jauni ierobežojumi, aizliegumi un pienākumi, kas viņiem traucē veikt savu profesionālo darbību advokatūrā un būtībā var to padarīt neiespējamu. Valsts amatpersonai noteiktais pienākums iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju, norādot tajā Interesešu konflikta novēršanas likumā noteikto informāciju, esot pretrunā ar advokāta neatkarību un pienākumu ievērot konfidencialitāti klienta lietās. Tāpat Pieteikumu iesniedzēju pamattiesības

ierobežojot Interesu konflikta novēršanas likumā noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu. Turpretī Saeima un Tieslietu ministrija norāda, ka apstrīdētās normas nedz tieši, nedz netieši nenosaka Pieteikumu iesniedzējiem tādus jaunus ierobežojumus, aizliegumus un pienākumus, kas liegtu viņiem pienācīgi veikt advokāta darbu.

Līdz ar to Satversmes tiesai jānoskaidro, vai apstrīdētās normas rada administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietverto pamattiesību ierobežojumu.

21.1. Atbilstoši Interesu konflikta novēršanas likuma 23. panta pirmajai daļai valsts amatpersonai ir pienākums noteiktā termiņā un kārtībā iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju. Saskaņā ar Interesu konflikta novēršanas likuma 24. pantu deklarācijā citastarp ir jānorāda informācija par citiem amatiem, ko valsts amatpersona ieņem papildus valsts amatpersonas amatam, informācija par tās gūtajiem visu veidu ienākumiem, kā arī veiktajiem darījumiem, ja to summa pārsniedz 20 minimālās mēnešalgas, norādot šo darījumu apmēru un puses.

Lai nodrošinātu personu datu aizsardzību, deklarācijās ir publiski pieejamā un publiski nepieejamā daļa. Saskaņā ar Interesu konflikta novēršanas likuma 26. panta ceturto daļu publiski nepieejamā deklarācijas daļa ir deklarācijā norādītais valsts amatpersonas personas kods un dzīvesvieta, informācija par amatpersonas nepilngadīgajiem radniekiem (arī adoptētajiem) un informācija par deklarācijā norādītajiem saistību un darījumu partneriem.

Ar informāciju, kas norādīta publiski nepieejamajā deklarācijas daļā, atbilstoši Interesu konflikta novēršanas likuma 26. panta piektajai daļai var iepazīties tikai tās valsts amatpersonas un institūcijas, kuras saskaņā ar šo likumu pārbauda deklarācijas, kā arī likumā noteiktajos gadījumos – prokurors un izziņas vai valsts drošības iestādes.

Deklarācijā norādāmās informācijas apjomu nosaka Ministru kabineta 2002. gada 22. oktobra noteikumi Nr. 478 „Kārtība, kādā aizpildāmas, iesniedzamas, reģistrējamas un glabājamas valsts amatpersonu deklarācijas un aizpildāmi un iesniedzami valsts amatpersonu saraksti” (turpmāk – Noteikumi Nr. 478). Saskaņā ar šo noteikumu 2. punktu valsts amatpersona norāda deklarācijas veidu un aizpilda deklarācijas publicējamo un nepublicējamo daļu.

Saskaņā ar Noteikumu Nr. 478 3. punktu valsts amatpersona deklarācijas publicējamajā daļā citastarp norāda: 1) informāciju par citiem amatiem, ko tā ieņem papildus valsts amatpersonas amatam, kā arī par uzņēmuma līgumiem vai pilnvarojumiem, kuros noteiktās saistības tā pilda; 2) ziņas par to juridisko personu

identifikācijas datiem, kurās deklarācijas iesniedzējs ieņem amatus, fiziskajām personām (norādot vārdu un uzvārdu) vai juridisko personu identifikācijas datiem, kuras ir deklarācijas iesniedzēja darba devēji vai pilnvarotāji; 3) informāciju par skaidrās un bezskaidrās naudas uzkrājumiem, ja to summa pārsniedz divdesmit Ministru kabineta noteiktās minimālās mēnešalgas; 4) pārskata periodā gūtajiem visu veidu ienākumiem, sniedzot informāciju par to gūšanas vietu (avotu), norādot juridisko personu identifikācijas datus un fizisko personu vārdu un uzvārdu un summu; 5) informāciju par veiktajiem darījumiem, ja to summa pārsniedz divdesmit Ministru kabineta noteiktās minimālās mēnešalgas, sniedzot ziņas par katra darījuma veidu un apmēru naudas izteiksmē attiecīgajā valūtā.

Savukārt, aizpildot deklarācijas nepublicējamo daļu, saskaņā ar Noteikumu Nr. 478 4. punktu deklarācijas iesniedzējs citastarp norāda: 1) ziņas par uzņēmuma līgumiem un pilnvarojumiem, ja darba devējs, otra līgumslēdzēja puse vai pilnvarotājs ir fiziskā persona, kā arī norāda pārskata periodā gūtos ienākumus no fiziskajām personām (norādot fiziskās personas identifikācijas datus); 2) informāciju par veiktajiem darījumiem, ja to summa pārsniedz divdesmit Ministru kabineta noteiktās minimālās mēnešalgas, sniedzot ziņas par katra darījuma apmēru attiecīgajā valūtā un darījumu pušu identifikācijas datiem.

Personas identifikācijas dati saskaņā ar Noteikumiem Nr. 478 ir juridiskās personas nosaukums, juridiskā adrese un reģistrācijas numurs vai fiziskās personas vārds, uzvārds un personas kods.

Tātad Noteikumu Nr. 478 izpratnē deklarācijas publicējamajā daļā tiek norādīta informācija par valsts amatpersonas noslēgtajiem uzņēmuma līgumiem un pilnvarojumiem, norādot arī otru līgumslēdzēju pusi – ja tā ir fiziskā persona, tad deklarācijā norāda tikai vārdu un uzvārdu, bet ja tā ir juridiskā persona – tās nosaukumu, juridisko adresi un reģistrācijas numuru. Tāpat deklarācijas publicējamajā daļā tiek norādīta informācija par pārskata periodā gūtajiem visu veidu ienākumiem, kā arī informācija par to gūšanas vietu (avotu), norādot juridisko personu identifikācijas datus un fizisko personu vārdu un uzvārdu un summu.

21.2. Pieteikumu iesniedzēji uzskata, ka pienākums iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju, kurā norādāmas ziņas par viņu klientiem, ierobežo viņu tiesības veikt advokāta pienākumus, jo neaizsargā advokāta neatkarību un negarantē konfidencialitātes ievērošanu attiecībās ar klientiem.

21.2.1. Advokatūras likuma 3. pants noteic, ka advokāts ir neatkarīgs un profesionāls jurists, kas sniedz juridisko palīdzību, aizstāvot un pārstāvot tiesā un

pirmstiesas izmeklēšanā personu likumīgās intereses, sniedzot juridiskas konsultācijas, gatavojot juridiskus dokumentus un veicot citas juridiskas darbības. Atbilstoši Advokatūras likuma 106. pantam zvērināti advokāti piekopt brīvo profesiju. Advokatūras likuma 7. pantā noteikts, ka advokātus nedrīkst identificēt ar viņu klientiem vai klientu lietām sakarā ar advokātu profesionālo pienākumu pildīšanu. Advokātu neatkarības princips nostiprināts Advokatūras likuma 6. pantā – saskaņā ar to advokāti savā profesionālajā darbībā ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam.

Jāņem vērā arī tas, ka advokātam ir saistošas ne vien normatīvo tiesību aktu prasības, bet ir jāievēro arī profesionālās ētikas normas (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 7. februāra sprieduma lietā Nr. 2013-04-01 28. punktu*). Advokatūras likuma 71. pants noteic, ka par zvērinātu advokātu profesionālās ētikas normu pārkāpšanu pret advokātu var tikt ierosināta disciplinārlieta.

Saskaņā ar Latvijas Zvērinātu advokātu ētikas kodeksa (turpmāk – Ētikas kodekss) 1.1. punktu advokātam jābūt pilnīgi neatkarīgam un brīvam no jebkādas ietekmes, jo sevišķi tādas, kas var rasties sakarā ar viņa personīgajām interesēm vai kādas ietekmes rezultātā. Advokāts nedrīkst iesaistīties citā darbā vai darbības jomā, ja tas var ietekmēt viņa neatkarību. Skaidrojot šā principa saturu, Eiropas Advokāta profesijas pamatprincipu hartā norādīts, ka advokātam, veicot darbības, konsultējot un pārstāvot klientu, ir jābūt brīvam – politiski, ekonomiski un intelektuāli (*sk.: Eiropas Advokāta profesijas pamatprincipu harta. Pieņemta Eiropas Advokatūru un juristu biedrību padomē 2006. gada 24. novembrī. Pieejama: <http://www.ccbe.eu/>*).

Interesešu konflikta novēršanas likuma 28. pants reglamentē kārtību, kādā tiek veikta deklarāciju un tajās norādīto faktu pārbaude. Saskaņā ar Interesešu konflikta novēršanas likuma 28. panta ceturto daļu Birojam, kas kontrolē likuma izpildi, deklarācijas pārbaudes gaitā ir tiesības, ja tas nepieciešams, pieprasīt un saņemt informāciju un dokumentus no tām personām, kuras norādītas vai saskaņā ar šā likuma noteikumiem bija jānorāda attiecīgajā deklarācijā. Tātad likums paredz valsts iestādēm tiesības pieprasīt papildu informāciju, kas apliecina deklarācijās norādītos faktus. Saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 214.² pantu Birojs izskata administratīvo pārkāpumu lietas korupcijas novēršanas jomā un ir tiesīgs uzlikt administratīvos sodus. Tāpat, lai atklātu Krimināllikumā paredzētos noziedzīgos nodarījumus valsts institūciju dienestā, ja tie ir saistīti ar korupciju, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 386. un 387. pantu Birojs ir procesa virzītājs. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 210. pantu, Korupcijas novēršanas un

apkaršanas biroja likuma 2. panta trešo daļu un Operatīvās darbības likumu Birojs ir arī operatīvās darbības subjekts, kas ir tiesīgs veikt speciālās izmeklēšanas darbības, izmantot operatīvās darbības līdzekļus un metodes.

Valsts amatpersonas jēdziens ir definēts arī Krimināllikuma 316. pantā. Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka Interesu konflikta novēršanas likumā minētās personas pēc būtības atbilst Krimināllikuma 316. pantā ietvertajam valsts amatpersonas jēdzienam (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 35. punktu*). Personu, kura ir amatpersona Interesu konflikta novēršanas likuma izpratnē, atšķirībā no personām, kuras nav valsts amatpersonas, pēc procesa virzītāja ierosinājuma var saukt pie kriminālatbildības par Krimināllikuma 317.–330. pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu.

Pieteikumu iesniedzēji ir administratori un vienlaikus arī advokāti. Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 79. panta otro daļu advokāti var būt aizstāvji kriminālprocesā. Sakarā ar administratoriem noteikto valsts amatpersonas statusu to advokātu neatkarība, kuri vienlaikus ir arī administratori, var būt pakļauta riskam tajos gadījumos, kad Birojs ir procesa virzītājs kriminālprocesā. Arī vairākas pieaicinātās personas – Latvijas Zvērinātu advokātu padome un J. Pastille – norāda, ka apstrīdētās normas var nelabvēlīgi ietekmēt advokātu neatkarību (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 38. un 121.–122. lpp.*). Advokāta neatkarība citastarp ir nepieciešama, lai kriminālprocesā nodrošinātu aizstāvamā tiesību un interešu aizstāvību un pušu procesuālo līdztiesību. Tātad advokāta neatkarība ir būtisks nosacījums tam, lai varētu tikt īstenotas personas tiesības uz taisnīgu tiesu.

21.2.2. Advokāta konfidencialitātes princips izriet no Advokatūras likuma 6. panta, kas aizliedz iejaukties advokātu profesionālajā darbībā, ietekmēt vai iespaidot viņus, pieprasīt no advokātiem ziņas un paskaidrojumus, kā arī noprotināt viņus kā lieciniekus par faktiem, kas viņiem kļuvuši zināmi, sniedzot juridisko palīdzību. Tāpat ir aizliegts kontrolēt pasta, telegrāfa korespondenci un dokumentus, kurus advokāti saņēmuši vai sastādījuši, sniedzot juridisko palīdzību, pieprasīt no klientiem ziņas par advokātu sniegtās palīdzības faktu un tās saturu, pakļaut advokātus jebkādam sankcijām vai draudiem sakarā ar juridiskās palīdzības sniegšanu klientiem saskaņā ar likumu, saukt advokātus pie jebkura veida atbildības par rakstveidā vai mutvārdos izteiktiem paziņojumiem, kurus viņi snieguši, godprātīgi pildot savus profesionālos pienākumus.

Konfidencialitātes principa saturs atklāts Ētikas kodeksa 1.3. punktā. Saskaņā ar šo principu advokāts nedrīkst izpaust to, kas viņam kļuvis zināms, sniedzot

juridisko palīdzību, pat tad, ja viņš vairs nav klienta padomdevējs un neved tā lietas. Šis pienākums attiecas arī uz advokātu palīgiem un personālu.

Skaidrojot konfidencialitātes principa saturu, Eiropas Advokāta profesijas pamatprincipu hartā norādīts, ka advokātam ir tiesības un pienākums ievērot konfidencialitāti klienta lietās un cienīt profesionālo noslēpumu. Advokātam ir pienākums ievērot visas tās informācijas konfidencialitāti, kuru tas uzzinājis savas profesionālās darbības laikā. Turklāt konfidencialitātes pienākums nav ierobežots laikā. Advokāta amata pienākumu pamatā ir klienta iespēja uzticēt advokātam lietas, ko klients neatklātu citām personām, – personisku informāciju vai vērtīgus komercnoslēpumus. Tāpēc advokāta un viņa klienta savstarpējai informācijas apmaiņai jābūt konfidencialai. Uzticība nevar pastāvēt bez pārliecības par konfidencialitāti. Tādēļ konfidencialitāte ir advokāta galvenā un pamata tiesība un pienākums.

Kriminālprocesa likuma 122. pantā ir noteikts aizliegums pratināt advokātu kā liecinieku par faktiem, kas viņam kļuvuši zināmi, sniedzot juridisko palīdzību jebkādā formā, kontrolēt, apskatīt vai izņemt dokumentus, kurus advokāts sastādījis, vai korespondenci, kuru viņš saņēmis vai nosūtījis, sniedzot juridisko palīdzību, kā arī izdarīt pie advokāta kratīšanu, lai atrastu un izņemtu šādu korespondenci un dokumentus. Ir aizliegts kontrolēt advokāta juridiskās palīdzības sniegšanai izmantojamās informācijas sistēmas un sakaru līdzekļus, noņemt informāciju no tiem un iejaukties to darbībā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) ir norādījusi, ka advokāta un viņa klienta savstarpējā informācijas apmaiņa neatkarīgi no tās mērķa ir īpaši aizsargājama. Advokāts nespēj veikt savus amata pienākumus, ja viņš nevar garantēt konfidencialitāti klienta lietās. Advokātu konfidencialitāte ir viens no tiesiskā valstī atzītiem tiesvedības principiem. Tomēr konfidencialitātes princips nav absolūts. ECT ir vērtējusi zvērinātu advokātu pienākumu ziņot par aizdomīgiem darījumiem un atzinusi, ka tas nav nesamērīgs advokātu konfidencialitātes principa ierobežojums (*sk. ECT 2012. gada 6. decembra sprieduma lietā „Michaud v. France”, pieteikums Nr. 12323/11, 117., 118. un 123.–131. punktu*).

Tas, ka advokāta un viņa klienta savstarpējā informācijas apmaiņa tiek aizsargāta kā profesionāls noslēpums, izriet no klienta tiesībām nepalīdzēt veidot pret viņu pašu izvirzāmo apsūdzību (*sk. ECT 2008. gada 24. jūlija sprieduma lietā „André and Another v. France”, pieteikums Nr. 18603/03, 41. punktu*). Ņemot vērā to, ka advokāta bankas kontu izrakstos norādīto informāciju aizsargā

profesionāls noslēpums, ECT ir atzinusi, ka tiesībaizsardzības iestādēm, iepazīstoties ar advokāta bankas kontu izrakstiem, bija jāpieaicina neatkarīgas institūcijas – advokātu kolēģijas – pārstāvji (sk. ECT 2015. gada 1. decembra sprieduma lietā „*Brito Ferrinho Bexiga Villa-Nova v. Portugal*”, pieteikums Nr. 69436/10, 57. punktu).

Advokāta sniegtā juridiskā palīdzība ir efektīva un nodrošina personas tiesību un likumisko interešu aizsardzību taisnīgā tiesā tikai tad, ja tiek garantēta konfidencialitāte klienta lietās. Var būt tādas situācijas, kad konfidencialitātes princips liedz pieprasīt ziņas ne tikai par advokāta sniegtās juridiskās palīdzības saturu, bet arī par to, kādām konkrētām personām tā sniegta. Šāds aizliegums attiecas arī uz valsts iestādēm, kam jārespektē advokāta neatkarība.

Saeima atbildes rakstā norāda, ka advokāta konfidencialitātes princips attiecoties tikai uz to informāciju, kas viņam kļuvusi zināma, sniedzot juridisko palīdzību. Tas neliedzot advokātam izpaust informāciju par to, kura klienta interesēs un par kādu samaksu juridiskā palīdzība ir sniegta. Taču šāds Saeimas viedoklis varētu nonākt pretrunā ar Advokatūras likuma 6. pantā noteiktajām advokātu profesionālās darbības garantijām. Kā jau iepriekš tika norādīts, dažkārt jau pats fakts, ka juridiskā palīdzība sniegta konkrētai personai, ir pilnībā konfidencialiāls. Turklāt saskaņā ar Advokatūras likuma 67. pantu advokāts nedrīkst izpaust sava klienta noslēpumus arī pēc atbrīvošanās no lietas vešanas vai pēc lietas pabeigšanas.

Valsts amatpersonai noteiktais pienākums deklarācijā ietvert normatīvajos tiesību aktos prasīto informāciju par noslēgtajiem uzņēmuma un pilnvarojuma līgumiem un šo līgumu pusēm, kā arī ienākumiem un to gūšanas avotu var nonākt pretrunā ar advokāta darbības konfidencialitātes principu, jo tādējādi tiktu atklāta informācija par to, ka advokāts sniedzis juridisko palīdzību konkrētai personai. Turklāt Interesu konflikta novēršanas likumā ietvertais regulējums paredz valsts institūcijām tiesības pieprasīt papildu informāciju un dokumentus saistībā ar deklarācijā ietvertajām ziņām. Līdz ar to varētu tikt pārkāpta advokāta konfidencialitāte viņa klienta lietās un nebūtu nodrošinātas personu tiesības uz taisnīgu tiesu.

21.3. Pieteikumos uzsvērts, ka Pieteikumu iesniedzēju pamattiesības ierobežo Interesu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonai noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu.

Interesu konflikta novēršanas likuma 17. pants aizliedz valsts amatpersonai nodarboties ar jebkāda veida reklāmu, izņemot gadījumus, kad tas ietilpst šīs valsts

amatpersonas amata pienākumos. Maksātspējas likums administratoriem nenosaka tādus amata pienākumus, kas būtu saistīti ar reklāmu.

Savukārt Advokatūras likuma 113. pants noteic, ka piedāvāt advokāta palīdzību lietu vešanai tiesās, kā arī reklamēt šādu palīdzību ir tiesīgi vienīgi Latvijas zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi. Tātad Advokatūras likums ļauj advokātiem reklamēt savus pakalpojumus. Arī Latvijas Zvērinātu advokātu padomes 2010. gada 23. marta lēmumā Nr. 77 „Latvijas zvērinātu advokātu personiskās reklāmas pamatprincipi” skaidrots, ka advokāts var informēt par sniedzamo juridisko palīdzību, reklamā iekļaujot arī informāciju par advokāta profesionālo darbību.

Advokāta tiesības reklamēt savu profesionālo darbību nodrošina to, ka personas tiek informētas par iespēju saņemt juridisko palīdzību no advokāta. Taču Interēšu konflikta novēršanas likuma 17. pantā noteiktais, ka valsts amatpersonai ir aizliegts nodarboties ar jebkāda veida reklāmu, attiecas arī uz administratoriem, kuri vienlaikus ir advokāti.

Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī personas tiesības uz juridisko palīdzību (*sk. Satversmes tiesas 2003. gada 6. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-08-01 secinājumu daļas 1. punktu*). Objektīva iespēja saņemt juridisko palīdzību no advokāta nodrošina personai Satversmes 92. pantā nostiprinātās pamattiesības uz taisnīgu tiesu (*sk. Satversmes tiesas 2014. gada 7. februāra sprieduma lietā Nr. 2013-04-01 24. un 26. punktu*). Tādējādi personai ir jābūt faktiskai iespējai pēc savas izvēles saņemt juridisko palīdzību no advokāta un savukārt advokātam ir jābūt iespējai šādus pakalpojumus piedāvāt.

Konkrētajā situācijā, kad Pieteikumu iesniedzēji ir administratori, kuri vienlaikus darbojas arī kā advokāti, Interēšu konflikta novēršanas likumā noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu negatīvi ietekmē advokāta sniegtās juridiskās palīdzības pieejamību, turklāt sašaurina Pieteikumu iesniedzēju iespējas piedāvāt savus pakalpojumus un tādējādi ierobežo viņu tiesības saglabāt pašu izvēlēto nodarbošanos.

21.4. Satversmes tiesa secina, ka Interēšu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonai noteiktais aizliegums nodarboties ar reklāmu nav savienojams ar Advokatūras likumu, kas nosaka kārtību, kādā advokāti var reklamēt savu darbību, tādējādi nodrošinot personām iespēju saņemt juridisko palīdzību no advokāta. Jāņem vērā tas, ka administrators, kurš vienlaikus ir arī advokāts, var būt aizstāvis kriminālprocesā. Advokātam, aizstāvot savu klientu, ir jābūt neatkarīgam, jo tikai

tad advokāta sniegtā juridiskā palīdzība nodrošinās personas tiesību un likumisko interešu aizsardzību taisnīgā tiesā. Tomēr apstrīdētās normas var pakļaut riskam advokāta neatkarību kriminālprocesā. Tāpat sakarā ar valsts amatpersonai noteikto pienākumu iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju, kurā citastarp norādāma informācija par klientiem un noslēgtajiem darījumiem, var rasties tādas situācijas, kad konfidencialitāte un personu tiesības uz taisnīgu tiesu netiek nodrošinātas. Tātad Pieteikuma iesniedzējiem kā valsts amatpersonām savā profesionālajā darbībā nākas ievērot tādus pienākumus un aizliegumus, kas apdraud viņu iegūtās tiesības darboties gan kā administratoram, gan kā advokātam.

Tādējādi ar apstrīdētajām normām tiek ierobežotas Pieteikumu iesniedzējiem Satversmes 106. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības saglabāt esošo nodarbošanos.

22. Satversmes 106. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības saglabāt esošo nodarbošanos var tikt ierobežotas, taču Satversmes tiesai ir jāizvērtē, vai ierobežojums ir attaisnojams, proti, vai: 1) tas ir noteikts ar likumu; 2) tam ir leģitīms mērķis; 3) tas ir samērīgs (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2003. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-21-01 secinājumu daļas 2. punktu*).

23. Lai gan apstrīdētās normas vērtējamas kā vienots regulējums, tomēr Satversmes tiesai ir jāpārbauda, vai katra no apstrīdētajām normām ir pieņemta pienācīgā kārtībā.

Pieteikumu iesniedzēji norāda, ka apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu.

Satversmes tiesa vairākkārt norādījusi, ka tiesību normas pieņemšanas kārtības ievērošana ir tiesību normas spēkā esamības priekšnoteikums (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10.4. punktu un 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-01-03 14. punktu*). Lai izvērtētu apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma atbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, visupirms jāpārbauda, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtā pieņemtu likumu, t.i.:

1) vai likums ir pieņemts, ievērojot normatīvajos tiesību aktos paredzēto kārtību;

2) vai likums ir izsludināts un publiski pieejams atbilstoši normatīvo tiesību aktu prasībām;

3) vai likums ir pietiekami skaidri formulēts, lai persona varētu izprast no tā izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tā piemērošanas sekas, kā arī vai likums nodrošina aizsardzību pret tā patvaļīgu piemērošanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 8. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-34-01 14. punktu*).

23.1. Pieteikumos norādīts, ka pastāv šaubas par to, vai apstrīdētā 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” norma pieņemta pienācīgā kārtībā. Pieteikumu iesniedzēju iebildumi pret apstrīdētās normas pieņemšanas kārtību saistīti ar apstākli, ka šī norma likumprojektā tika iestrādāta tikai pirms tā trešā lasījuma.

2012. gada 24. septembrī Saeimai tika iesniegts likumprojekts „Grozījumi Maksātnespējas likumā” (Nr. 367/Lp11). Saeimas deputāts Andrejs Judins ar 2013. gada 27. decembra vēstuli Nr. 8/3-22-2006-11/13 „Priekšlikums likumprojekta „Grozījumi Maksātnespējas likumā” (Nr. 367/Lp11) trešajam lasījumam”, kura adresēta Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai, iesniedza priekšlikumu papildināt Maksātnespējas likuma 9. panta pirmo daļu ar tekstu, ka „amata darbībā maksātnespējas procesa administratori ir pielīdzināmi valsts amatpersonām” (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 70. lpp.*). Šis priekšlikums tika iekļauts likumprojektā „Grozījumi Maksātnespējas likumā” (Nr. 367/Lp11) trešajam lasījumam. Saeima 2014. gada 25. septembra sēdē atbalstīja likumprojektu Nr. 367/Lp11 trešajā lasījumā.

Satversmes tiesa jau iepriekš secinājusi, ka Saeima trešajā lasījumā ir tiesīga pieņemt normas arī attiecībā uz tādu jautājumu, ko sākotnēji iesniegtajā likumprojektā regulēt nebija paredzēts (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 30. oktobra sprieduma lietā Nr. 2009-04-06 11.2. punktu*).

Pieteikumu iesniedzēji norāda arī uz to, ka abu apstrīdēto normu pieņemšanas procesā nav ņemtas vērā to administratoru intereses, kuri vienlaikus ir arī advokāti, un nav notikušas diskusijas ar nozares ekspertiem un juristiem.

No lietas materiālos ietvertajiem sēžu protokoliem un audioierakstiem izriet, ka diskusijas par administratoru darbības uzraudzības reformu un administratoru pielīdzināšanu valsts amatpersonām Interesu konflikta novēršanas likuma izpratnē notikušas Maksātnespējas jautājumu konsultatīvās padomes sēdē, kurā piedalījies arī biedrības „Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija” pārstāvis (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 11.–15. lpp.*). Tāpat biedrība „Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija” iebildumus pret administratoru pielīdzināšanu valsts amatpersonām izteikusi Saeimas

Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijai adresētajās vēstulēs, lūdzot nenodot likumprojektu Nr. 367/Lp11 izskatīšanai trešajā lasījumā (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 76.–86. un 114.–125. lpp.*).

Likumprojekts „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” (Nr. 1273/Lp11) izskatīts steidzamības kārtībā. No lietas materiāliem izriet, ka gan biedrības „Latvijas Sertificēto maksātnespējas procesa administratoru asociācija” pārstāvji, gan zvērināti advokāti V. Ritenberga un R. Sjademe piedalījušies Saeimas Juridiskās komisijas sēdēs un tiem bijusi iespēja paust savu viedokli par administratoru pielīdzināšanu valsts amatpersonām Interešu konflikta novēršanas likuma izpratnē (*sk. lietas materiālu 3. sēj. 114.–122. lpp.*).

Satversmes tiesas praksē atzīts – lai gan normu adresātu viedokli būtu vēlams uzklaut, tomēr nedz Satversme, nedz Saeimas kārtības rullis nenosaka šādu uzklautišanu par obligātu priekšnoteikumu tiesību normu pieņemšanai. Tiesību normu adresātu viedoklis par šo normu projektu nevar liegt Saeimai pieņemt lēmumus (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 25. marta sprieduma lietā Nr. 2014-11-0103 18.1. punktu*).

Līdz ar to no lietas materiāliem izriet, ka apstrīdētās normas pieņemtas, ievērojot normatīvajos tiesību aktos paredzēto kārtību.

23.2. Lietā nav strīda par to, ka apstrīdētās normas ir izsludinātas normatīvajos tiesību aktos paredzētajā kārtībā un bijušas publiski pieejamas. Tātad apstrīdētās normas ir izsludinātas un publiski pieejamas atbilstoši normatīvo tiesību aktu prasībām.

23.3. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka tiesību normai, kas ierobežo personas pamattiesības, jābūt formulētai pietiekami precīzi, lai indivīds, nepieciešamības gadījumā atbilstoši konsultējoties, varētu plānot savu rīcību (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 11. maija sprieduma lietā Nr. 2010-55-0106 13.1. punktu*).

Pieteikumā citastarp norādīts, ka apstrīdētās normas esot neskaidras, jo neesot saprotams, kādas jaunas tiesības un pienākumus personai radīšot tajās ietvertais regulējums.

Norma ir atzīstama par neskaidru tad, ja ar iztulkošanas paņēmieni palīdzību nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2. punktu*).

Apstrīdētās normas nosaka vien to, ka administratori amata darbībā ir pielīdzināmi valsts amatpersonām Interešu konflikta novēršanas likuma izpratnē. Kādus pienākumus un ierobežojumus personai uzliek valsts amatpersonas statuss,

to nosaka citas Interesešu konflikta novēršanas likuma normas. Tātad, lai noskaidrotu, kādas tiesiskās sekas Pieteikumu iesniedzējiem rada apstrīdētās normas, tās aplūkojamas sistēmiski ar citām Interesešu konflikta novēršanas likuma normām. Tas, ka attiecīgie pienākumi un ierobežojumi izriet no vairākām likuma normām, nenozīmē, ka apstrīdētās normas būtu atzīstamas par nesaprotamām un neskaidrām.

Papildus norādāms, ka Tieslietu ministrija 2015. gada 11. maijā sarīkojusi semināru „Administrators – valsts amatpersona”, kura mērķis bija iepazīstināt administratorus ar plānotajām normatīvā regulējuma izmaiņām, ņemot vērā to, ka 2016. gada 1. janvārī stāsies spēkā Interesešu konflikta novēršanas likuma normas, kas administratoriem piešķir valsts amatpersonas statusu.

Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu.

24. Ikviena pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2011. gada 22. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-04-01 16. punktu*). Satversmes 116. pants noteic, ka Satversmes 106. pantā paredzētās tiesības „var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību”.

24.1. Ja ir noteikti tiesību ierobežojumi, tad pienākums uzrādīt un pamatot šādu ierobežojumu leģitīmo mērķi Satversmes tiesas procesā visupirms ir institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu, konkrētajā gadījumā – Saeimai.

Saeima norāda, ka apstrīdētās normas pieņemtas, lai nodrošinātu administratoru darbības caurskatāmību, mazinātu interešu konflikta un korupcijas risku administratoru darbībā, kā arī stiprinātu sabiedrības uzticēšanos administratoriem. Proti, pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis esot citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 84.–85. lpp.*). Tieslietu ministrija norāda, ka apstrīdētās normas nodrošinot tiesisku maksātspējas procesa norisi, parādnieku, kreditoru un trešo personu tiesību aizsardzību maksātspējas procesā, kā arī sabiedrības tiesisku un ekonomisku paļāvību uz valsts iedibināto finansiālās stabilitātes sistēmu. Turklāt apstrīdētajām normām esot preventīva nozīme, jo tās novēršot valsts amatpersonu amata pienākumu pildīšanu interešu konflikta situācijā (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 93. un 101. lpp.*).

Lai konstatētu, kāds ir pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis, Satversmes tiesai jānoskaidro, kādēļ likumdevējs konkrētajā gadījumā administratorus to amata darbībā pielīdzinājis valsts amatpersonām.

24.2. Maksātnespējas likuma 1. pantā noteikts, ka šā likuma mērķis ir veicināt finansiālās grūtībās nonākuša parādnieka saistību izpildi un, ja iespējams, maksātnespējas atjaunošanu, piemērojot likumā noteiktos principus un tiesiskos risinājumus.

Satversmes tiesa jau atzinusi, ka maksātnespējas process ir vērsts galvenokārt uz kreditoru un parādnieku tiesību aizsardzību (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2009-100-03 9.4. punktu*).

Satversmes tiesa, izvērtējot administratoriem noteiktās kvalifikācijas prasības, atzinusi, ka administrators ir tiesas iecelta persona, kura pilda valstij nozīmīgas funkcijas (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 22. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-04-01 19.4. punktu*). Administratora galvenais uzdevums ir nodrošināt maksātnespējas procesa efektivitāti (*sk. Satversmes tiesas 2006. gada 23. februāra sprieduma lietā Nr. 2005-22-01 10.2. punktu*). Turklāt administratoram, pildot amata pienākumus, jāgādā par maksātnespējas procesa likumīgu norisi.

Maksātnespējas likums paredz administratoram plašas pilnvaras juridiskās personas maksātnespējas procesā un fiziskās personas maksātnespējas procesā, citastarp pilnvarojot administratoru pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, pieņemt lēmumus, kas ietekmē kreditoru intereses, kā arī kļūt par faktiski vienīgo maksātnespējīgā komersanta likumīgo vadītāju (amatpersonu) ar visplašākajām tiesībām pieņemt lēmumus un slēgt darījumus. Taču ne Maksātnespējas likums, ne citi normatīvie tiesību akti neparedz administratora profesijas piederību pie kādas amatu grupas un līdz ar to arī neparedz administratoram nevienai amatu grupai raksturīgus pienākumus un ierobežojumus (*sk. Tieslietu ministrijas informatīvo ziņojumu „Par maksātnespējas procesa administratora darbības uzraudzības sistēmas pilnveidošanu”, kas pieņemts zināšanai Ministru kabineta 2013. gada 10. decembra sēdē*). Maksātnespējas administrācija norāda, ka, neraugoties uz Maksātnespējas likuma regulējumu, kas jau paredz administratoru darbības kontroli un nepieļauj administratora amata pienākumu izpildi interešu konflikta situācijā, sūdzību par administratoru darbu joprojām ir diezgan daudz (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 67.–68. lpp.*).

Arī Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija 2015. gada 25. februāra ziņojumā par Latviju norādījusi uz zemo maksātnespējas procesa

efektivitāti, proti, uz to, ka kreditoru līdzekļu atgūšanas rādītāji ir zemi un sekmīgu maksātspējas atjaunošanas gadījumu skaits – neliels. Maksātspējas procesu ļaunprātīga izmantošana var negatīvi ietekmēt ekonomiku un radīt zaudējumus galvenajām tajā ieinteresētajām pusēm: uzņēmumiem, ieguldītājiem, darbiniekiem un valsts sektoram (*sk.: OECD Economic Surveys: Latvia 2015, p. 99. Pieejams: <http://www.oecd.org/>*). Līdz ar to administratoru darbības uzraudzības un kontroles uzlabošana ir nozīmīgs valsts politikas jautājums.

24.3. Interesu konflikta novēršanas likuma 2. pantā noteikts, ka likuma mērķis ir nodrošināt valsts amatpersonu darbību sabiedrības interesēs, novēršot jebkuras valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekmi uz valsts amatpersonas darbību, veicināt valsts amatpersonu darbības atklātumu un atbildību sabiedrības priekšā, kā arī sabiedrības uzticēšanos valsts amatpersonu darbībai.

Var piekrist Saeimai, ka likumdevējs administratorus to amata darbībā pielīdzinājis valsts amatpersonām citastarp tādēļ, lai nodrošinātu administratoru darbības caurskatāmību, kā arī mazinātu interešu konflikta un korupcijas risku. Administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām var sekmēt ne vien kreditoru un parādnieka tiesību un interešu aizsardzību maksātspējas procesā, bet arī sabiedrības uzticēšanos maksātspējas normatīvā regulējuma efektivitātei. Apstrīdētajās normās noteiktajam pamattiesību ierobežojumam jānodrošina administratoru darbības atbilstība sabiedrības interesēm, kā arī jāveicina administratoru darbības atklātums.

Tādējādi apstrīdētajās normās ietvertais regulējums ir vērsts uz to, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, proti, kreditoru un parādnieku tiesības un intereses maksātspējas procesā. Maksātspējas procesa efektīva un likumīga norise ir nozīmīga visai valsts ekonomikai, tātad apstrīdētās normas kalpo arī tādām mērķim kā sabiedrības labklājības aizsardzība.

Līdz ar to pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis – citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība.

25. Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, Satversmes tiesai jāpārbauda:

- 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi;
- 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem;

3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu.

Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 16. maija sprieduma lietā Nr. 2006-42-01 11. punktu*).

26. Likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti legītīmā mērķa sasniegšanai, ja ar konkrēto regulējumu šis mērķis tiek sasniegts (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 13. punktu*).

Interēšu konflikta novēršanas likums citastarp reglamentē ierobežojumus un aizliegumus, kas jāievēro valsts amatpersonām, valsts amatpersonu mantiskā stāvokļa deklarēšanu, kā arī valsts amatpersonu deklarāciju pārbaudes mehānismu.

Valsts amatpersonas statuss uzliek personai pienākumu iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju. Saskaņā ar Interēšu konflikta novēršanas likuma 26. pantu šī deklarācija, izņemot tās nepublicējamo daļu, ir publiski pieejama. Tāpat Interēšu konflikta novēršanas likumā noteikta kārtība, kādā tiek veikta deklarāciju un tajās atspoguļoto faktu pārbaude.

Interēšu konflikta novēršanas likuma 30. panta pirmajā daļā noteikts, ka par šā likuma pārkāpumiem personu sauc pie likumos noteiktās atbildības. Valsts amatpersonai saskaņā ar šā panta noteikumiem ir pienākums atlīdzināt nodarītos zaudējumus. Saskaņā ar Interēšu konflikta novēršanas likuma 31. panta pirmo daļu Birojam un VID ir pienākums par valsts amatpersonas darbībā konstatētajiem šā likuma pārkāpumiem informēt sabiedrību, ievietojot informāciju attiecīgās institūcijas mājaslapā internetā.

Šis regulējums vērsts uz to, lai nodrošinātu administratoru darbības caurskatāmību, mazinātu interēšu konflikta un korupcijas risku. Efektīvs un caurskatāms maksātnespējas process ir viens no faktoriem, kas nodrošina ekonomisko izaugsmi un stabilitāti.

Līdz ar to likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti legītīmā mērķa sasniegšanai.

27. Pamattiesību ierobežojums ir nepieciešams, ja nepastāv citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties personu pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk.

Satversmes tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai konkrētajā gadījumā ir pienācīgi apsvērtas iespējas izmantot tādus alternatīvus līdzekļus, kas personai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskartu mazāk, bet leģitīmo mērķi ļautu sasniegt tādā pašā kvalitātē (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 30. janvāra sprieduma lietā Nr. 2011-09-01 14. punktu*).

27.1. Pieteikumu iesniedzēji norāda, ka jau šobrīd ir izveidota un pastāv visaptveroša un pietiekama administratoru darbības uzraudzības sistēma. Ja pastāvošā administratoru darbības uzraudzības sistēma nav efektīva, to varot uzlabot, izdarot grozījumus normatīvajos tiesību aktos un pilnveidojot to piemērošanu. Tātad Satversmes tiesai jānoskaidro, kāda ir pastāvošā administratoru uzraudzības sistēma un vai tās iespējamā pilnveidošana ir saudzējošāks apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzeklis.

Administratoru darbības uzraudzības sistēma ir reglamentēta Maksātnespējas likumā. Pirmkārt, saskaņā ar Maksātnespējas likuma 85. pantu pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas administrators katru ceturksni sagatavo un elektroniski nosūta kreditoriem un Maksātnespējas administrācijai savas darbības pārskatu. Kāda informācija norādāma administratora darbības pārskata veidlapā, to nosaka Ministru kabineta 2010. gada 26. oktobra noteikumi Nr. 1003 „Noteikumi par maksātnespējas procesa administratora darbības pārskatu un tā aizpildīšanas kārtību”. Pārskatā norāda maksātnespējas procesa nodrošināšanas izmaksas, no kādiem līdzekļiem un kādā apmērā segtas maksātnespējas procesa izmaksas, informāciju par parādnieka mantu, parādnieka gūtajiem ienākumiem, naudas summām, ko parādnieks novirzījis kreditoru prasījumu un maksātnespējas procesa izmaksu segšanai. Tāpat pārskatā ietver informāciju par kreditoriem izmaksātajām summām, administratora izvērtētajiem parādnieka darījumiem, administratora uzsāktajām tiesvedībām, kreditoru sapulcēm un turpmāk plānotajām darbībām maksātnespējas procesā. Tātad administratora darbības pārskats ietver tikai tādas ziņas, kas saistītas ar konkrēto maksātnespējas procesu, bet nesniedz pilnīgu priekšstatu par visiem administratora ienākumiem.

Otrkārt, administratoru darbu Maksātnespējas administrācija var kontrolēt, izmantojot Maksātnespējas likuma 174. panta otrajā daļā minētos instrumentus, citastarp tā var iesniegt tiesai pieteikumu par administratora atcelšanu no tiesiskās aizsardzības procesa un administratora pienākumu pildīšanas.

Lai nodrošinātu tiesiskās aizsardzības procesa, juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa uzraudzību, Maksātnespējas administrācija saskaņā ar Maksātnespējas likuma 174. panta pirmo daļu kontrolē administratora darbību tiesiskās aizsardzības procesā, juridiskās personas maksātnespējas procesā un fiziskās personas maksātnespējas procesā, kā arī izskata sūdzības par administratora rīcību. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 174. panta otro daļu Maksātnespējas administrācija tiesiskās aizsardzības procesa, juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa uzraudzības nodrošināšanai ir tiesīga pieprasīt no valsts un pašvaldību institūcijām ar tiesiskās aizsardzības procesu un maksātnespējas procesu saistīto informāciju, nepieciešamās ziņas un dokumentus par tiesiskās aizsardzības procesu un maksātnespējas procesa norisi; pieprasīt un saņemt no administratora nepieciešamās ziņas un attiecīgos dokumentus par tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa norisi; pieprasīt, lai administrators uzrāda dokumentu oriģinālus, un saņemt administratora rīcības likumības pārbaudei nepieciešamo dokumentu norakstus; pieprasīt un saņemt administratora paskaidrojumus par viņa rīcību tiesiskās aizsardzības procesā un maksātnespējas procesā; uzaicināt administratoru ierasties Maksātnespējas administrācijā, lai sniegtu paskaidrojumus par tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa norisi; uzlikt administratoram tiesisku pienākumu; iesniegt tiesai pieteikumu par administratora atcelšanu no tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa administratora pienākumu pildīšanas; ierosināt jautājumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu vai anulēšanu.

Kā izriet no minētajām tiesību normām, Maksātnespējas administrācijas uzdevums ir uzraudzīt tiesiskās aizsardzības procesa, juridiskās personas maksātnespējas procesa un fiziskās personas maksātnespējas procesa atbilstību normatīvajiem tiesību aktiem, kontrolējot administratoru rīcību. Administratora rīcību Maksātnespējas administrācija var pārbaudīt un kontrolēt, izmantojot Maksātnespējas likuma 174. panta otrajā daļā minētos instrumentus. Tomēr arī šī kontrole ir saistīta tikai ar konkrēto maksātnespējas procesu. Turklāt, kā norāda Maksātnespējas administrācija, šis kontroles mehānisms nav pietiekams administratoru darbības caurskatāmības nodrošināšanai (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 65. lpp.*).

Treškārt, arī tiesa kontrolē administratoru darbību, izskatot sūdzības par administratora lēmumiem un rīcību konkrētā maksātnespējas procesā. Turklāt administratora darbības uzraudzību nodrošina arī kreditori, kuriem Maksātnespējas

likums paredz visai plašas kontroles iespējas. Taču arī tiesas un kreditoru veiktā uzraudzība ir aprobežota ar konkrētas lietas ietvariem, kas ne vienmēr ļauj gūt pilnīgu priekšstatu par administratora darbību.

Pieteikumu iesniedzēji nav norādījuši, kādi grozījumi būtu izdarāmi administratoru darbības uzraudzības regulējumā, lai viņu pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Pieteikumos minētie apsvērumi par nepieciešamību pilnveidot administratoru darbības uzraudzību ir saistīti ar jau spēkā esošā normatīvā regulējuma piemērošanas uzlabošanu. Taču iespējamā tiesību normu piemērošanas uzlabošana nav vērtējama kā alternatīvs leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzeklis.

27.2. Pieteikumu iesniedzēji par saudzējošāku, bet tikpat efektīvu administratoru darbības kontroles uzlabošanas līdzekli uzskata to, ka administratoriem būtu noteikts pienākums iesniegt vēl kādus pārskatus vai deklarācijas, bet netiktu noteikts valsts amatpersonas statuss. Arī pieaicinātā persona A. Strupišs norāda, ka alternatīvs līdzeklis varētu būt regulējums, kas uzliktu administratoriem pienākumu iesniegt tādu ienākumu deklarāciju, kas pēc satura būtu līdzīga valsts amatpersonas deklarācijai, bet nepielīdzinātu administratorus valsts amatpersonām (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 149. lpp.*).

Izšķiršanās par to, vai administratori amata darbībā ir pielīdzināmi valsts amatpersonām, ir likumdevēja kompetences jautājums, un šāda pielīdzināšana pati par sevi vēl nenozīmē neatbilstību Satversmei. Tomēr Satversmes tiesa jau iepriekš ir norādījusi, ka tā ir tiesīga pārbaudīt, vai pastāv tādi saudzējošāki leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi, kurus izvēloties Pieteikumu iesniedzēju pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk.

Saeima norāda, ka apstrīdētās normas ir daļa no administratoru darbības uzraudzības reformas, kas ir diezgan apjomīga (*sk. lietas materiālu 1. sēj. 150. lpp.*). Ieviešot tik nozīmīgas izmaiņas administratoru darbības uzraudzībā, likumdevējam ir jāizvērtē, vai administratoriem papildus noteiktie ierobežojumi, aizliegumi un pienākumi nesamērīgi neierobežo viņu pamattiesības. Grozot administratoru darbības uzraudzības regulējumu, likumdevējam jāizvēlas tādi leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi, kas nodrošinātu arī to administratoru pamattiesību aizsardzību, kuri ir advokāti.

Satversmes tiesa jau ir atzinusi, ka tā pati nemeklē optimālus risinājumus, jo tas ir likumdevēja uzdevums. Tiesa var vienīgi norādīt, ka šādi saudzējošāki līdzekļi pastāv (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 4. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-09-01 14.3. punktu*).

Izskatāmajā gadījumā šādi saudzējošāki līdzekļi varētu būt izņēmumu paredzēšana attiecībā uz tiem Interesu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonai noteiktajiem aizliegumiem, kas nav savienojami ar advokātu profesionālās darbības garantijām, kuras visupirms noteiktas Advokatūras likumā. Piemēram, likumdevējs varētu neattiecināt uz administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, Interesu konflikta novēršanas likumā noteikto aizliegumu nodarboties ar reklāmu.

Tāpat ar apstrīdētajām normām Pieteikumu iesniedzējiem radītās nelabvēlīgās sekas varētu mazināt, ieviešot tādu regulējumu attiecībā uz valsts amatpersonas deklarācijas iesniegšanu, kas nodrošinātu to administratoru profesionālās darbības garantijas, kuri vienlaikus ir arī advokāti. Paredzot administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, atšķirīgu regulējumu vienīgi attiecībā uz publicējamo un npublicējamo deklarācijas daļu, viņi netiktu atbrīvoti no pienākuma valsts amatpersonas deklarācijā norādīt tādu pašu ziņu apjomu, kādu ir pienākums sniegt jebkurai valsts amatpersonai. Tas Interesu konflikta novēršanas likuma izpildi uzraugošajām institūcijām ļautu uzzināt arī tādu informāciju par administratora darbību advokāta amatā, uz kuru attiecas konfidencialitātes princips.

27.3. Satversmes tiesa ir atzinusi – ja izvirzīto leģitīmo mērķi var sasniegt ar tādiem līdzekļiem, kas personas tiesības ierobežo mazāk, bet vienlaikus prasa nesamērīgi lielu ieguldījumu no valsts un sabiedrības, tad nevar uzskatīt, ka valstij būtu pienākums šādu līdzekli izvēlēties (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 6. oktobra sprieduma lietā Nr. 2009-113-0106 19.2. punktu*).

To, ka citāda regulējuma izstrāde neprasa nesamērīgi lielus ieguldījumus, apliecina fakts, ka likumdevējs 2015. gada 10. septembrī ir pieņēmis likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, ar ko precizējis regulējumu attiecībā uz amatu savienošanu un pienākumu iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju.

Attiecībā uz pienākumu iesniegt valsts amatpersonas deklarāciju ar 2015. gada 10. septembra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” 8. pantu Interesu konflikta novēršanas likuma 26. panta ceturtā daļa papildināta ar teikumu šādā redakcijā: „Ja deklarāciju iesniedz šā likuma 4. panta pirmās daļas 26. punktā minētā valsts amatpersona, papildus šajā daļā norādītajam publiski nepieejamā deklarācijas daļa ir ziņas par advokāta profesionālās darbības ietvaros izpildāmo uzņēmuma līgumu un pilnvarojumu, kā arī informācija par advokāta profesionālās darbības ietvaros

veiktajiem darījumiem un šo darījumu apmēru.” Saskaņā ar šā likuma pārejas noteikumu 9. punktu grozījumi stājas spēkā 2016. gada 1. janvārī. Kā norādīts likumprojekta anotācijā, grozījumi izdarīti tādēļ, lai deklarācijas publiskojamā daļā netiktu norādīta konfidenciāla informācija par advokāta profesionālo darbību un tiktu nodrošināta advokāta klienta konfidencialitāte (*sk. likumprojekta Nr. 275/Lp12 „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” anotāciju*).

27.4. Lietā apkopotie materiāli neliecina par to, ka likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, būtu pienācīgi izvērtējis, kādas sekas to piemērošana radīs tiem administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, un vai ar apstrīdētajām normām administratoriem noteiktie ierobežojumi, aizliegumi un pienākumi nav pretrunā ar advokāta darbības neatkarības un konfidencialitātes principiem. Satversmes tiesa norāda, ka advokāti ir gandrīz puse no administratoru kopskaita. Proti, 2015. gadā Latvijā bija 333 administratori un no tiem 158 – zvērināti advokāti (*sk. lietas materiālu 5. sēj. 45. lpp.*).

Satversmes tiesas uzdevums nav paust savu viedokli par piemērotāko no dažādiem iespējamiem risinājumiem. Šāda izvēle ir likumdevēja tiesības un pienākums. Lietas materiāli neliecina par to, ka likumdevējs būtu apzinājis riskus, kādiem apstrīdētās normas pakļauj Pieteikumu iesniedzēju pamattiesības, un apsvēris alternatīvus līdzekļus, kas nodrošinātu tiem administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, likumos paredzētās advokātu profesionālās darbības garantijas. Iepriekš norādītais ļauj izdarīt secinājumu, ka pastāv tādi Pieteikumu iesniedzēju pamattiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi, ar kuriem apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi varētu sasniegt līdzvērtīgā kvalitātē. Proti, pastāv līdzekļi, kas vienlaikus ar administratoru pielīdzināšanu valsts amatpersonām nodrošinātu tām personām, kuras ir ne vien administratori, bet arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētajās nodarbošanās saglabāšanai.

Satversmes tiesai spriedumā nav jāuzskaita visi iespējamie saudzējošākie līdzekļi (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 23. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2008-42-01 17.2. punktu*). Konstatējot, ka ir kaut viens mazāk ierobežojošs līdzeklis, ir arī pamats atzīt, ka apstrīdētās normas nesamērīgi ierobežo pamattiesības.

Līdz ar to apstrīdētās normas, ciktāl tās nenodrošina administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētajās nodarbošanās saglabāšanai, neatbilst samērīguma principam.

28. Konstatējot apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 106. panta pirmajam teikumam, nav nepieciešams papildus vērtēt to atbilstību Satversmes 1. pantam.

29. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32. panta trešo daļu tiesību norma, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 31. panta 11. punktu Satversmes tiesa var spriedumā norādīt brīdi, ar kuru zaudē spēku apstrīdētā tiesību norma (akts), kas atzīta par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Pieteikumu iesniedzēji ir lūguši apstrīdētās normas attiecībā uz viņiem atzīt par spēkā neesošām no to pieņemšanas brīža. Apstrīdētā likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” norma pieņemta 2014. gada 25. septembrī, bet apstrīdētais likums „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” – 2014. gada 30. oktobrī.

Līdz ar to Satversmes tiesai ir jāapsver, no kura brīža katra apstrīdētā norma atzīstama par spēkā neesošu.

29.1. Apstrīdētais 2014. gada 30. oktobra likums „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” stāsies spēkā 2016. gada 1. janvārī. Tātad Interešu konflikta novēršanas likumā valsts amatpersonai noteiktie ierobežojumi, aizliegumi un pienākumi Pieteikumu iesniedzējus skars tikai no 2016. gada 1. janvāra.

Līdz ar to Satversmes tiesai nav pamata atzīt apstrīdēto 2014. gada 30. oktobra likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” par spēkā neesošu no tā pieņemšanas brīža.

29.2. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 34. punktu apstrīdētā 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” norma ir stājusies spēkā 2015. gada 1. martā.

Satversmes tiesa jau atzinusi, ka, lemjot par brīdi, ar kuru apstrīdētā norma (akts) zaudē spēku, jāņem vērā, ka tās uzdevums ir pēc iespējas novērst pieteikuma iesniedzēju pamattiesību aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-12-0103 25. punktu*). Šādā gadījumā Satversmes tiesai būtu jākonstatē, ka apstrīdētā norma rada Pieteikumu iesniedzējiem Satversmē garantēto pamattiesību aizskārumu.

Apstrīdētā 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” norma ir cieši saistīta ar apstrīdēto 2014. gada 30. oktobra likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””. No lietas materiāliem nav gūstams apstiprinājums tam, ka apstrīdētā 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” norma nolēmuma taisīšanas brīdī tik ļoti aizskartu Pieteikumu iesniedzēju tiesības, ka šā aizskāruma novēršanai būtu nepieciešams noteikt nolēmumam atpakaļvērstu spēku.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

n o s p r i e d a:

atzīt 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. pantu un 2014. gada 30. oktobra likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā””, ciktāl tie nenodrošina maksātnespējas procesa administratoriem, kuri vienlaikus ir arī advokāti, profesionālās darbības garantijas izvēlētās nodarbošanās saglabāšanai, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 106. panta pirmajam teikumam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

A. Laviņš